

Žargon zagrebačke mladeži i komunikacija putem alata za Instant Messaging

Palinić, Lea

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:135803>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-13**



Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)



Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za hrvatski standardni jezik

Žargon zagrebačke mladeži i komunikacija putem alata za *Instant Messaging*

DIPLOMSKI RAD

8 ECTS-bodova

Lea Palinić

Zagreb, rujan 2019.

Mentorica

Doc. dr. sc. Tatjana Pišković

Zahvala:

Zahvaljujem svojoj mentorici doc. dr. sc. Tatjani Pišković na pomoći i smjernicama za izradu ovoga rada te svim prijateljima koji su pomogli u prikupljanju korpusa.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. METODOLOGIJA I CILJEVI RADA.....	2
3. ŽARGON.....	3
3.1. O žargonu.....	3
3.1.1. Put od žargona do standarda.....	6
3.2. Razlika u terminologiji.....	7
3.3. Sociološki okvir žargona.....	7
3.4. Uloga žargona u komunikaciji.....	9
3.5. Rječogradni postupci na gramatičkoj razini.....	10
3.5.1. Konkatenativni postupci.....	11
3.5.2. Nekonkatenativni rječogradni postupci.....	14
3.6. Rječogradni postupci na semantičkoj razini.....	20
3.6.1. Polisemija i semantičke promjene.....	21
3.6.2. Leksičko posuđivanje.....	23
3.6.3. Neologizmi.....	24
3.6.4. Eponimizacija.....	25
3.6.5. Frazemi.....	26
4. NOVI ŽARGON: JEZIK <i>INSTANT MESSAGINGA</i>	27
4.1. O internetskom žargonu.....	27
4.2. Komunikacija na internetu.....	28
4.3. <i>Online</i> neologizmi.....	29
4.4. Novonastale kratice u IM-u.....	31
5. ZAKLJUČAK.....	33

6. SAŽETAK.....	35
7. LITERATURA.....	37

1. UVOD

Žargon je jezična pojava koja se javlja u svakodnevnoj ljudskoj komunikaciji. Tema ovoga rada bit će ulični žargon Zagreba. Takav je žargon supstandardni idiom koji po mnogočemu (namjerno) odstupa od standarda. U hrvatskoj jezikoslovnoj znanosti posvećen mu je relativno malen broj radova. Žargon je urbanolekt jer se uglavnom javlja u urbanim gradskim sredinama, a koriste ga, stvaraju i šire uglavnom srednjoškolci, studenti i adolescenti. Žargon je manifestacija jezične kreativnosti njegovih stvaratelja, a glavni su razlozi nastanka i uporabe takva supstandardnog idioma kodiranje govora i potreba za razlikovanjem njegovih stvaratelja od starijih, zrelijih i sofisticiranijih ljudi koji ne koriste žargon u govoru.

Žargonu će se isprva pristupiti analiziranjem definicija iz hrvatske jezikoslovne znanosti, pri čemu ćemo osvijestiti razliku u terminologiji i kategoriziranju takva govora i jezika. Zatim ćemo se osvrnuti na sociološki okvir žargona, njegovu ulogu u komunikaciji i utjecaj na standardni jezik, čemu svjedoči činjenica kako neki žargonizmi s vremenom postaju dio leksičkog sloja standardnoga jezika.

U središtu rada bit će analiza žargonizama prikupljenih na ulicama Zagreba u prethodnih godinu dana, pri čemu ćemo nastojati opisati sve zabilježene rječogradne postupke na gramatičkoj i semantičkoj razini. Dokazat ćemo da žargon ima veoma plodnu tvorbu na objema razinama. Na gramatičkoj razini uglavnom prati postupke koji se javljaju pri gradbi riječi u standardu, a na semantičkoj se razini uglavnom javljaju polisemija i promjena značenja, uz pokoji neologizam.

U drugome dijelu rada fokus će se s usmenoga medija prebaciti na računalno posredovani diskurs i interpersonalnu komunikaciju putem alata za trenutačnu razmjenu poruka. Zbog pojave društvenih mreža i nedostatka adekvatnih hrvatskih izraza za pojmove iz te sfere popularne kulture često se koriste manje ili više prilagođene riječi iz engleskoga jezika. Nastojat ćemo pokazati kako se žargonizmi iz svijeta računalne komunikacije svakim danom sve više integriraju u općeuporabni leksik, što uzrokuje sve veću koncentraciju anglizama u hrvatskome jeziku.

2. METODOLOGIJA I CILJEVI RADA

Rad je podijeljen na teorijski i praktični dio. U teorijskome dijelu rada prvo će se reći nešto o samome žargonu, kao još uvijek nedovoljno istraženoj pojavi u hrvatskoj jezikoslovnoj znanosti. Analizirat će se nešto starije definicije žargona i srodnih pojmova, kronološki počevši od sredine prošloga stoljeća, zatim će se, uz osvrt na vrste i tipove žargona, pokušati definirati što je žargon koji analiziramo u ovome radu. U radu ćemo se koristiti terminom *žargon* jer ga smatramo najobuhvatnijim od svih ponuđenih bliskoznačnica, a pritom ćemo ga primjenjivati isključivo na žargon ulice, a ne na neki od profesionalnih žargona, o čemu će više riječi biti u sljedećim poglavljima.

Što se praktičnoga dijela rada tiče, 99% korpusa žargonizama novijega postanka prikupljeno je na ulicama Zagreba, i to u svakodnevnoj komunikaciji s mladenačkim krugovima ljudi (studenti, pripadnici supkultura, glazbenici) te je prepisano iz privatnih razgovora na internetu, na raznim društvenim mrežama i putem aplikacija za *online* komunikaciju¹. Potrebno je naglasiti kako se u četvrtom poglavlju ovoga rada analizira jezik alata za trenutačnu razmjenu poruka, no neki primjeri prikupljeni na internetu uvršteni su i u poglavlja o žargonu u izravnoj usmenoj komunikaciji. Iz toga bi se dalo zaključiti kako sam medij i komunikacijska situacija nisu presudni za pojavu žargona jer razgovor na internetu uvelike podsjeća na živi razgovor i čak ga imitira.

¹ Osobe koje su sudjelovale u razgovorima pristale su na to da se zapisi, pa i fotografije, tj. *skrinšotovi* razgovora analiziraju u ovome radu.

3. ŽARGON

3.1. O žargonu

Žargon je specijalni tip govora i jezika koji po mnogočemu odudara od standarda. Veoma je zanimljiva jezična pojava i može se podijeliti u nekoliko vrsta. Prva vrsta žargona koju valja spomenuti, iako nije predmet interesa ovoga rada, jest profesionalni žargon ili žargon strukâ. To je „govor užeg profesionalnog kruga, uvriježeni jezik određene struke koji se spontano razvio neovisno o službenom nazivlju, osobit po tome što je riječima preuzetim iz govornoga jezika pridodao nova značenja koja često nisu razumljiva onima izvan struke“ (Anić 1998b: s. v. žargōn). Svaka struka dakle ima svoj leksik koji se naziva žargonom jer je nerazumljiv ljudima izvan struke. U ovome radu nećemo analizirati takvu vrstu žargona, nego ulični žargon zagrebačke mladeži ili „govor šireg socijalnog kruga karakteriziran izrazima, značenjima i sintagmama koji ne pripadaju standardu i normi“ (*ibid.*). Takav bi se žargon mogao odrediti i kao sociolekt jer se vezuje uz točno određeni društveni krug. U našem se slučaju vezuje uz skupinu mladih ljudi, studenata, učenika, pripadnika određene supkulture, glazbenika itd. Takav je žargon supstandardni idiom koji živi s govornicima koji ga koriste u komunikaciji. Mogli bismo ga nazvati i žargonom ulice, a najbolje bi mu odgovarao izraz šatrovački žargon.

U literaturi se definicije i shvaćanja žargona te bliskih pojmova podosta razlikuju. Ponegdje je pojam *žargon* nadređen, dok su mu bliskoznačnice *šatra*, *šatrovački* (*žargon*, *govor*) ili tuđice *sleng*, *slang*, *argot*, *argo*, *vernakular* na hijerarhijskoj ljestvici subordinirane. Pojavili su se i neki pokušaji razgraničavanja razgovornoga jezika punog žargonizama od razgovornog funkcionalnog stila standardnoga jezika koji krasi kolokvijalizmi, što se uglavnom pokazalo kao vrlo težak posao. Šatrovački bi se dakle mogao smatrati vrstom žargona, što ističe i Mladen Kuzmanović (1970: 129) zaključivši kako je žargon nadpojam, a šatrovački samo jedan od njegovih najekstremnijih oblika. Šatrovački žargon od svih pojmova privlači najveću pažnju, već samom etimologijom naziva. O tome su pisali Antun Šoljan i Ivan Slamnig (1955: 82) navodeći kako su šatrovačkim govorili „ljudi pod šatorima, tj. *cigani*“. U svojem članku autori šatrovački definiraju kao jezik: „Šatrovački je jezik kolokvijalnog tipa, za koji se smatra da se nalazi ispod razine standardnog govora školovanih ljudi i sastoji se ili od potpuno novih riječi ili od postojećih riječi koje se upotrebljavaju u nekom specijalnom značenju“ (*ibid.*: 83). Petnaestak godina prije njih o šatrovačkom je pisao i Josip Hamm (1939-40: 556) koji ga uspoređuje s

karikaturama u likovnim umjetnostima nazivajući šatrovačke izraze „jezičkim karikaturama”. To su karikature većeg semantičkog i asocijativnog kapaciteta jer nisu toliko transparentno i vjerodostojno prikazane kao slikarske ili kiparske karikature. Na temelju nekoliko navedenih izvora možemo zaključiti kako je žargon u kroatističkoj literaturi isprva doživljavao podosta negativno, počevši od toga da se smatrao supstandardnim idiomom, manje vrijednim od standarda, pa do odlazaka u krajnost zaključcima da se njime služi delinkventna mladež te ljudi upitna morala i obrazovanja. Krunoslav Pranjić (1973: 40) ga čak smatra *razaranjem jezika* tvrdeći da je žargon nedelikatan, okrutan, grub, da degradira osjećajne i estetske vrijednosti, da snobovski preuzima riječi iz stranih jezika, da mu je sinonimija pretjerana te da indicira „nedostatak obrazovanja, rafinmana i senzibilnosti, ili uopće duhovnih horizonata“.

Novije se studije blaže odnose prema žargonu pa se, kao njegove pozitivne vrijednosti, uglavnom ističu bogaćenje jezika, velika jezična kreativnost njegovih tvoraca te bijeg od dosade svakodnevnoga jezika korištenoga na poslu i u drugim javnim ustanovama, dosade koja je posljedica pravila bontona i uljudnoga izražavanja. Prema Anđeli Frančić i suradnicama (2005: 242) žargon je „dio posve neobvezatne komunikacije pojedine skupine i obično se ostvaruje samo u govoru ili u privatnoj, neobvezatnoj prepisci (privatnim bilješkama, pismima, elektroničkim porukama, ‚razgovoru‘ na internetu itd.)“. Autorice nadalje tvrde kako bismo žargon, budući da se ostvaruje u govoru, mogli vezati uz razgovorni funkcionalni stil, no kako to nikako ne bi bilo dobro, jer je razgovorni funkcionalni stil jedan od osnovnih stilova standardnoga jezika, dok žargon nije dio standardnoga jezika nego je izvan njega. O sličnome problemu pisale su i Anita Skelin Horvat i Vesna Muhvić-Dimanovski (2010: 339) koje, osvrnuvši se na tezu iz spomenutog istraživanja, zaključuju kako bismo „žargon mogli promatrati kao govornu varijantu koja obiluje riječima i izrazima koji nisu dio standardnoga jezika“. Ranko Bugarski (2006: 12) žargon definira kao „neformalni i pretežno govorni varijetet nekog jezika koji služi za identifikaciju i komunikaciju unutar neke društveno određene grupe – po profesiji, socijalnom statusu, uzrastu i slično – čije članove povezuje zajednički interes ili način života, a koja uz to može biti i teritorijalno omeđena“. U svojoj knjizi *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika* Josip Silić (2006: 111–113) navodi najčešće gramatičke nepodudarnosti razgovornoga stila s normom standardnoga jezika, no nigdje ne naglašava da su te nepodudarnosti bilo kakve pogreške, nego, naprotiv, uporabu (nepravilnih) jezičnih obrazaca (npr. krnjeg infinitiva, genitivnih oblika pridjeva bez naveska, zamjenice *koji* u obliku za živo kada se odnose na neživo

itd.) izvodi kao pravilo toga funkcionalnoga stila standardnoga jezika. Iako žargon, kako smo već rekli, ne pripada nijednom funkcionalnom stilu standardnog jezika, pravilo Josipa Silića vrijedi i u tom supstandardnom idiomu. Nešto što je u standardu gramatički pogrešno u kolokvijalnom je stilu pravilo, a to se odražava i na žargon kao *protustandardni* idiom. Po tome bi se dalo zaključiti kako je odbacivanje, neuvažavanje i nepriznavanje normi koje nameće standard možda i jedino (nepisano) pravilo žargona kao sustava. Neki istraživači tvrde kako su neki ogranci standarda, poput pravopisa, samo za elite, tako da upotreba žargona u suštini znači pristanak na odbacivanje uvriježenih jezičnih pravila.

Kad usporedimo citirane radove, mogli bismo zaključiti da se stav o žargonu u kroatističkoj literaturi s godinama mijenjao. Sredinom prošloga stoljeća, kad su nastajali prvi istraživački radovi o žargonu, autori kao da su zazirali od žargona. Možda u toj njegovoj omraženosti leži razlog smanjena zanimanja za njegovo proučavanje. Danas se na žargon sve više gleda kao na jezično *blago*, ali ga se i dalje nedovoljno proučava. S godinama se mijenjaju i mediji prenošenja takva govora i jezika, kao i tvorbeni postupci i semantičke promjene koje zahvaćaju žargon (npr. Hamm 1939. navodi žargonizam *klinac* sa značenjem 'budala', a danas taj leksem znači 'dječak'; *finta* je u Hammovo vrijeme značila 'varka/laž', a danas je to 'dosjetka', lišena sema varanja). Međutim ono što ostaje isto jest razlog nastanka i uporabe žargona, a to je stvaranje govora određene skupine ljudi koji se žele razlikovati od druge skupine (dakle od ljudi iste ili različite dobi, druge supkulture, različite struke ili zanimanja, obrazovanja, društva, od ljudi iz drugoga naselja itd.), tj. stvaranje govora koji nastoji biti nerazumljiv onima koji nisu pripadnici skupine koja kodira svoj govor. Veoma bitna zadaća žargona jest razbijanje dosade koju stvara uporaba istoga jezika svaki dan, želja za proširivanjem komunikacijskih mogućnosti i potreba za jezičnom igrom.

Riječi nastale u žargonu često su kratka vijeka, sezonske; Kuzmanović (1970: 135) ih naziva *pomodnima*, što im zamjera kao nedostatak. Dok se nova, zanimljiva, čak i urnebesna riječ u nekome društvu euforično upotrebljava neko vrijeme, za nekoliko mjeseci, pred navalom novih riječi i izraza, ona može potpuno nestati. Sljedeće sezone možda će se spomenuti kao zastarjelica. Primjer koji ovdje moramo istaknuti jest *marica*, žargonizam za marihuanu, koji danas u Zagrebu više nitko ne koristi, dok je još prije desetak godina bio itekako popularan i raširen.

Uzevši u obzir sve citirane stavove o žargonu i srodnim pojmovima te njihove definicije, dalo bi se zaključiti kako je žargon zaseban sustav u odnosu na standardni jezik. Šatrovački žargon je govor ulice. Ima iznimno plodnu tvorbu te je pun karakterističnih izraza i riječi čije je stvaranje i nestajanje gotovo nemoguće pratiti. Katkada je vezan za određeno mjesto, katkada samo za ljude koji ga koriste. Žargon se isprva ostvarivao samo u govoru, a u novije se vrijeme veže i uz pisane žanrove, pogotovo u književnosti te na društvenim mrežama koje su, zbog pogodnosti koje nude, gotovo posve zamijenile stvaran društveni život. Moglo bi se reći kako su one novi medij usmene komunikacije gdje se, posredstvom alata za trenutačnu razmjenu poruka na internetu i društvenim mrežama (*Whatsapp, Facebook Messenger, Instagram Messenger, Viber* itd.), uvelike oponaša živa usmena komunikacija, pa ni ne čudi što korisnici žargona svoj govor na društvenim mrežama također obogaćuju mnoštvom žargonizama. Konkretni dokaz da žargon sve više postaje zaseban jezični sustav sa svojim bogatim leksičkim slojem jest pojava posebnih leksikografskih priručnika posvećenih žargonu, od kojih su najpoznatiji Sabljakovi *Rječnik hrvatskoga žargona* te *Rječnik šatrovačkog govora*.

3.1.1. Put od žargona do standarda

Riječ koja je nekada pripadala žargonu može prijeći u leksički sloj standardnog jezika. To se događa s vremenom, kad se riječ već toliko ustalila u društvu da se zaboravi njezino žargonsko podrijetlo. Kao primjere tipičnih riječi koje su prošle put od žargona do standarda Sabljak (1981: 10) navodi *mlaznjak* 'avion na mlazni pogon' i *kafić* 'kafeterija'. Hamm (1939-1940: 556) kao žargonizam navodi riječ *olovka* 'pisalo od olova', što nam se iz današnje perspektive može činiti gotovo nevjerojatnim. O toj pojavi piše i Silić (2006: 109): „S vremenom elementi takvih žargona (i njihove riječi) neprimjetno ulaze u opći govor socijalne zajednice o kojoj je riječ i odanle u standardni jezik (oslobođene, dakako, svojega prvobitnoga žargonskog ozračja)“. O sličnome pišu i Skelin Horvat i Muhvić-Dimanovski (2010: 341) koje istražuju utjecaj žargonizama i svakodnevnoga razgovornog jezika na publicistički stil u medijima te zaključuju kako ono što je dijelom žargona jedne (profesionalne ili dobne) skupine s vremenom može postati dijelom razgovornog jezika, što onda otvara put prema standardu.

Iako se neki članovi govorne zajednice groze prodora žargona kao supstandardnog idioma u funkcionalne stilove standardnoga jezika, oni ga istodobno nesvjesno prihvaćaju, a na

tome valja zahvaliti prvenstveno medijima i internetu, u čijoj se jezičnoj praksi očituje sve veća koncentracija žargonizama.

3.2. Razlika u terminologiji

U hrvatskoj literaturi postoje nesuglasice oko definiranja žargona i njemu bliskih pojmova, tj. pojava. Ponegdje se javljaju pokušaji razgraničavanja žargona kao supstandarda (čak i *protustandarda*) od kolokvijalnoga stila standardnoga jezika. Neki jezikoslovci leksem *žargon* drže leksičkom nadređenicom, a lekseme *sleng*, *argot*, *šatru* te *šatrovački* kao njegove podređenice; drugi pak jezikoslovci pokušavaju razgraničiti i razlikovati te pojmove unutar iste skupine. Glavna je razlika u tome da žargon može biti govor neke profesije (npr. liječnički žargon), dok se šatrovački obično direktno veže uz tajni, mladenački, supkulturni, delinkventski, čak i ilegalni govor. Šatrovački je žargon ulice, a tu vrstu žargona analizirat ćemo u ovome radu.

U literaturi se pojavljuje i termin *sleng*, sveprisutan u američkoj lingvistici: „Sleng ignorira sve što spada u dosadu, jednoličnost svakidašnjosti, nesentimentalan je, grub, pretjeran, okrutan prema fizičkim i psihičkim manama, netrpeljiv prema patetici, jadikovanju i slabostima, često istim izrazom komentira najsuprotnije događaje u životu čovjeka, podsmijeva se smrti, uzvišenosti, tvrd je i beskompromisan, ali ne smije se zaboraviti da je živ i da pripada ljudima, koji su ga stvorili.“ (Šoljan – Slamnig 1955: 85). O slengu piše i Skelin Horvat (2009: 22): „Stručnjaci se ne mogu složiti niti oko temeljnih stvari, kao što je odrediti je li sleng jezik, podskup jezika, rječnik ili stil. Mnogi istovremeno definiraju sleng kao jezik i kao govor ne praveći razliku između jezika kao forme i govora kao pojedinačnog čina.“

Pri pokušajima razgraničavanja pojmova zaključci su većinom jednaki: „Granice između žargona, šatrovačkoga govora i kolokvijalnoga nisu uvijek jasno određene jer postoje brojna preklapanja. Kroatistička literatura nema razrađene kriterije za određivanje granica među njima.“ (Kovačević 2001: 379). Uvidom u razna istraživanja moglo bi se zaključiti kako razlika u terminologiji ovisi i o stavu istraživača prema samome žargonu.

3.3. Sociološki okvir žargona

Govor zagrebačke madeži prepun je žargonizama. Kao što smo vidjeli u prethodnome poglavlju, neke starije studije tvrde kako je govor pun žargonizama karakterističan za delinkvente i ljude slabijega obrazovanja, što svjedoči o predrasudama koje izaziva uporaba žargona. Na temelju analize ispitanika čiji su žargonizmi uvršteni u ovaj rad, možemo zaključiti

da uporaba žargona nije determinirana obrazovanjem, općom kulturom, klasnom pripadnošću ni rodom. Žargonom se služe gotovo svi mladi ljudi, pa bi se samo moglo ustvrditi da je uporaba žargona uvjetovana dobi govornika i da je govor mlađih pripadnika govorne zajednice (tinejdžera i adolescenata) mnogo zasićeniji žargonizmima nego govor odraslih i starijih govornika. Prema tome, žargon bi se mogao shvatiti kao generacijska, a ne kao staleška ili geografska kategorija jezika/govora; ne možemo ga dakle držati rezultatom područne raslojenosti leksika poput dijalekata ili područnih varijeteta. No zanimljivo je da se inventar žargonizama i žargonskih tvorbi katkada razlikuje od jednoga zagrebačkoga naselja do drugoga (npr. glagol *zbeksati se* 'rastužiti se' prvotno je nastao u Dugavama, pa mladež Remetinečkog gaja nije odmah shvatila njegovo značenje).

Antun Šoljan i Ivan Slamnig (1955: 85) određuju žargon kao „jezik nižih klasa, vulgariziranje odgojenog, njegovanog jezika viših slojeva“, kao jezik koji „izaziva šokiranje starijih ljudi“, a „razumljiv je jedino uskom krugu ljudi izvjesnoga tipa“ (*ibid.*: 82). Zatim ga lokaliziraju u točno određenu sredinu: „Te nove riječi mogu biti u duhu jezika ili mogu odgovarati sredini u kojoj su se rodile. U tom slučaju društvo prihvata tu riječ kao svoje vlasništvo i ljubomorno je čuva.“ (*ibid.*: 84). I oni se pozivaju na socijalni aspekt žargona: „Najvažniji razlog nastanka šatrovačkog nesumnjivo je socijalne prirode. Izvjesna klasa ili grupa ljudi, vezana klasnim ili profesionalnim interesima, stvara pod utjecajem svoje socijalne pozicije ili svoje profesije, neku vrstu vlastitog načina izražavanja, koji se razlikuje od standardnog govora ne samo u riječima i izrazima nego katkada i u sintaksi.“ (*ibid.*: 83). Opisuju i osnovne društveno-jezične osobine korisnika uličnoga žargona: „Ljudi koji su brži na jeziku, koji se vole po prirodnom nagonu igrati riječima, koji žele oživjeti svoj jezik, istaknuti se, grubo narugati, reći neku intimnu riječ umjesto knjiške i otrcane, opisati svoje dobro i loše stanje bez patosa, koji jednostavno ne žele biti sentimentalni ili smiješni.“ (*ibid.*: 84). Na kraju zaključuju kako je žargon ipak „živo meso jezika“ i „klica, koja stalno probija iz naroda i koja s jedne strane vene, a s druge daje vječite plodove“ (*ibid.*). Petnaestak godina kasnije Kuzmanović (1970: 133) u svojem članku tvrdi isto: „Žargon je pretežno jezik mladih – stoga je ponekad izvanredan indikator njihova odnosa prema nekim ustaljenim normama i konvencijama. Možemo slobodno utvrditi postojanje žargonskog vidnog kuta, žargonske valorizacije svih manifestacija života.“. Desetak godina kasnije Sabljak (1981: 9) proširuje svoje istraživanje i zaključuje kako se korisnici žargona konstantno žele jezično nadmetati, pa kad jedna skupina (čak iz istoga grada)

prozre značenje ili preuzme šatrovačku riječ suparničke skupine, ta skupina mijenja princip žargoniziranja i same riječi.

Nešto noviji članak svjedoči o nepromijenjenom stavu o (šatrovačkome) žargonu: „Pod žargonom danas se razumijeva supstandardni specijalni govor pojedine socijalne skupine ljudi povezanih statusno i strukovno, koji se govorom razlikuju (hotimice i nehotice) od ostatka društvene zajednice. U njegovu formiranju i opstanku veliku ulogu imaju i kriteriji: spol, razina obrazovanja, životna dob, ali i teritorijalna pripadnost, pogotovo što su žargoni vezani uz urbane sredine koje se inače razlikuju svojim vernakularima. Žargoni tako nisu govori samo pojedinih socijalnih zatvorenih skupina (prostitutka, lopova) već i otvorenih skupina (umjetnika, učenika, studenata itd.). Šatrovački se u shemu supstandardnoga govora uklapa općenito kao govor ulice, često deklasiranih društvenih skupina, pri tome vidimo jednu hijerarhiju supstandardnih odnosa u kojoj se šatrovački nalazi na nižoj stepenici od žargona.“ (Kovačević 2001: 379). Naposljetku, Bugarski (2006: 13) dijeli žargon u tri skupine: stručni, supkulturni i omladinski. Potonja dva obiluju maštovitim i živopisnim kreacijama, dok prvi pretjerano i pretenciozno rabi stručne nazive.

Kao zaključak ovoga poglavlja iznosimo tezu oblikovanu nakon višemjesečnoga istraživanja žargona raznih skupina mladih diljem Zagreba. Žargonski inventar stanovnika Zagreba razlikuje se geografski (neko novozagrebačko naselje nema potpuno isti žargonski inventar kao centar grada), supkulturno (reperi nemaju u potpunosti iste žargonizme kao pankeri, grafitari ne govore jednako kao glazbenici) i generacijski (studenti nemaju iste žargonizme kao srednjoškolci). Prihvatanje žargonskih riječi i govornih obrazaca određene skupine mladih ljudi signalizira simpatiziranje te skupine, čak i asimiliranje s njom, dok bi neprihvatanje u nekoj mjeri ukazivalo na odbojnost prema toj skupini.

3.4. Uloga žargona u komunikaciji

Jedna od glavnih uloga žargona jest stvaranje vlastitoga jezika po kojemu se neka skupina govornika želi razlikovati od drugih, tj. teži tomu da je drugi ne razumiju. Jedna od manifestacija takve potrebe za šifriranjem vlastita jezika može se prepoznati u vrijeđanju ili ruganju. Korištenjem žargonizama koje razumije samo jedna skupina mladih onemogućava se da druga skupina shvati ili prepozna poruku kao uvredu. To jednoj skupini osigurava uspješno „obavljen posao“ vrijeđanja, ali bez posljedica. Nadalje Hamm (1939-1940: 550) navodi primjer okorjelih

zločinaca koji se žargonom koriste kada u zatvoru planiraju nove zločine ili bijeg. To bismo mogli primijeniti na nešto blaži primjer komuniciranja mladeži o nečemu što je ilegalno u izvanjezičnoj stvarnosti, npr. o drogi. Daleko je sigurnije o tome komunicirati izmišljenim jezikom, pogotovo kad se o tome komunicira putem društvenih mreža gdje bi poruke mogle poslužiti kao eventualan dokaz ilegalnih radnji. Kuzmanović (1970: 130) izvodi slične zaključke: „Dok se osnovna namjena ‚pažargona‘ može definirati kao želja za šifrom, za ograničenjem komunikacije, suvremeni žargon, izuzev šatrovačkog govora kriminalaca, teži za ekspresijom, za pojačanim izričajem.“. Ističe i sljedeće: „Ironiziranje i odbacivanje naslijeđenih normi može biti preduvjet oslobođenja kreativnosti i afirmacije novog stava, ali u ekstremnim slučajevima odvodi u nedelikatnost, netoleranciju i suvišnu ironiju. (...) Duhovitost tada ustukne pred grubim sarkazmom.“ (*ibid.*: 133).

3.5. Rječogradni postupci na gramatičkoj razini

U tvorbi žargonizama prepoznaju se rječogradni postupci na gramatičkoj i na semantičkoj razini. U ovome će se poglavlju nabrojati i ukratko opisati svi zabilježeni rječogradni postupci na gramatičkoj razini. Postupci će se detaljnije analizirati u potpoglavljima. U našoj se jezikoslovnoj znanosti već ponešto pisalo o rječogradnim postupcima u žargonu. Neda Pintarić (2010: 100) navodi tri tvorbena postupka: skraćivanje riječi (pojedinih riječi, sintagmi, čak i frazema), proširivanje dodavanjem sufikasa te zamjenu formanata, korijena, osnova ili cijelih leksema. Potonje se ne odnosi na fizičko povećavanje ili smanjivanje leksema, no može ga uključivati. Ana Mikić Čolić (2018: 236) nadovezuje se na Nedu Pintarić navodeći tri temeljna tvorbena postupka u hrvatskome žargonu. Kao najplodniji tvorbeni postupak ističe skraćivanje, odnosno sve tvorbene postupke kojima se postojeće riječi skraćuju (može uključivati i skraćivanje u kombinaciji sa sufiksacijom), zatim proširivanje riječi dodavanjem sufikasa te sufiksaciju koja se odnosi na „nastanak nove riječi kombinacijom osnove i sufiksa koji može biti domaćega ili stranog podrijetla“. U ovome radu tvorbeni postupci na gramatičkoj razini podijelit će se u dvije skupine. U prvoj skupini bit će obrađeni svi konkatentativni ili linearni rječogradni postupci, dok će u drugoj skupini biti obrađeni nekonkatentativni ili nelinearni rječogradni postupci. Rječogradni postupci u tvorbi žargona na gramatičkoj razini gotovo su jednaki kao i u standardu.

3.5.1. Konkatenativni postupci

U ovome potpoglavlju izdvojiti ćemo primjere žargonizama koji su nastali konkatenativnim rječogradnim postupcima, odnosno postupcima koji se temelje na ulančavanju afikasa (Marković 2012: 55). U našem korpusu zabilježeni su primjeri sufiksacije i cirkumsufiksacije.

Sufiksacija je dodavanje afikasa s desne strane osnove riječi. Sufiksaciju u žargonu temeljito je analizirao Ranko Bugarski (2006: 75) koji zaključuje kako je „jedan od osnovnih mehanizama žargonizacije nekog sufiksa gomilanje njime izvedenih riječi, pretežno kolokvijalnih, u pojedinim užim leksičkim sferama“. Neke od sufikasa zabilježenih u našem korpusu pronašli smo na popisu R. Bugarskog, dok je nekoliko njih novijega postanka i dosad nisu zabilježeni. Neke ćemo sufikse akcentuirati kako bismo naglasili njihovo odstupanje od standardnojezične prozodijske norme.

Sufiks *-ager*: *šuljager* ‘šupak’, *autošuljager*, *kuljager*, *buljager*. Sufiks oponaša njemačko podrijetlo. Izvedenicama daje pogrdno značenje, naime riječ *autoškola* se namjerno tako sufigira kako bi se analogijom prema izvedenici *šuljager* izrazio negativan stav prema toj ustanovi, *buljager* je sinonim *šuljageru* (prema srpskome žargonskome izrazu *bulja* ‘guzica’), a u posljednjemu primjeru izrazu *kul* dano je augmentativno značenje.

Sufiks *-àna*: *debilana*, *pederana*, *hipsterana*. Izvedenicama daje pogrdno značenje. Osim toga redovito se tvori od negativno konotiranih riječi (u tu skupinu ulazi i riječ *hipster* jer su hipsteri u društvu pankera, gdje smo zabilježili primjere, često izrugivani).

Sufiks *-ara*: *hudara* (ponekad u pismu i *hoodara*) ‘naselje, kvart, prema engl. *hood*’, *ludara* ‘ludnica’, *bambara* ‘baka’. Tim sufiksom izvode se, kao što i Bugarski (2006: 97) zaključuje, nazivi ustanova i prostorija (u ovome slučaju i naselja) u prvim dvama primjerima, te pogrdni izrazi za žene (u ovome slučaju za baku).

Sufiks *-core*: Preuzet je iz engleskoga jezika, prema nazivu za glazbeni žanr *hardcore*. Rijetke izvedenice nastale sufigiranjem tim afiksom rabe se u krugu zagrebačkih *punk* glazbenika: *probscore* ‘proba’. Sufiks polaznoj riječi ne donosi novo značenje, već je samo „ukrašava“.

Sufiks *-ela*: *jazavela* 'nešto *jazavo*, tj. sramotno, susramotno ili šmokljanski'. Polazna je riječ negativno konotirana, sufiks joj samo mijenja vrstu riječi (od pridjeva nastaje imenica).

Sufiks *-er*: *kužer* 'osoba koja se *kuži* u bendove', *seljober*, *džaner* 'narkoman'. Za većinu žargonizama koji su izvedeni tim sufiksom Bugarski (2006: 77) zaključuje da su izvorne riječi preuzete iz engleskoga jezika (npr. *bajker*, *panker*, *strejter*, *luzer*, *bluzer* itd.). U našem korpusu zabilježene su dvije domaće riječi i jedna koja je preuzeta iz engleskoga jezika. Prva je od kolokvijalnog izraza *kužiti* 'razumjeti', druga od prenesenog i pogrdnog značenja riječi *seljak*, a treća izvedenica u žargonu ima pejorativno značenje: *lik je jebeni džaner* (u pismu je zabilježen i oblik *đaner*).

Sufiks *-ica*: *jebenica*, *brutalica*, *fegetica*, *zoberica* (od *zober* 'narkoman'). Sufiks je veoma čest i plodan i ima niz različitih tvorbenih značenja. Sufiks je u izgovoru naglašen: *jebenica*, *brutalica*, *fegetica*. Izvedenicama daje izraženiju afektivnu nijansu, u prvim dvama primjerima izražavaju se pozitivne emocije i stavovi u vezi s nečime: *Ajd idemo, bit će jebenica!*, a u drugim dvama primjerima sufiks izvedenicama daje podrugljivo-pejorativno značenje.

U korpusu se pojavio primjer s nenaglašenim sufiksom *-ica*, i to u riječi *hudica*. Od prethodnih se primjera razlikuje po tome što ne donosi afektivnu nijansu izvedenici, odnosno nema podrugljivo, pejorativno ili pozitivno značenje. Njime je od polazne riječi preuzete iz engleskoga jezika izveden neologizam koji označava majicu dugih rukava s kapuljačom.

Sufiks *-ija*: *smetlarija*, *ciganija*, *šiptarija*, *seljačija*, *klošarija*, *konobarija*. Tvorenci daje pogrdno značenje, a i polazne su riječi (manje ili više) negativno konotirane. U izgovoru se akcent redovito prebacuje na sufiks: *smetlarija*.

Sufiks *-ina*: *gaterčina*; uvećanica od *gutter* koji je u zagrebačkim *punk* krugovima oznaka za neko prljavo i istrošeno mjesto ili društvo, npr. za prizor dan nakon glazbenoga festivala.

Sufiks *-injo*: *retardinjo*. Pogrdno značenje; sufiks vjerojatno dolazi iz portugalskoga jezika, prema nogometašu Ronaldinhu.

Sufiks *-iš*: *jebenis*, *brutalis*. Sufiks je karakterističan za novozagrebački žargon te se ne nalazi na popisu sufikasa u knjizi Ranka Bugarskoga. Naglasak je na tome sufiksu, znači na posljednjem slogu riječi, što nije u skladu s naglasnom normom hrvatskoga standarda. Prema

Nikoli Koščaku (2011: 7), ti su primjeri pseudoposudjenice, jer su to „riječi koje nisu posuđene iz drugih jezika, već svojom tvorbom imitiraju kakav tvorbeni model ili fonemski slijed s kraja riječi (...) Često se radi o spoju domaće osnove i (imitacije) stranoga sufiksa.“

Sufiks *-izam*: *kretenizam, šabanizam, debilizam, idiotizam, brutalizam*. Sufiks je toliko plodan da je s vremenom postao i imenica, a označava nebrojeno mnogo pojmova i pojava. U prvim četirima primjerima tvori se od negativno konotiranih riječi kojima se nakon sufiksacije značenje dodatno derogira. U posljednjem primjeru izvedenici daje pozitivnu afektivnu nijansu (*Toliko dobro rokaju, baš teški brutalizam*).

Sufiks *-òla*: *sranjola* ‘sranje’, *jazola* ‘šmokljanska pojava’, *punjola* ‘punjač’. Prva dva primjera služe za označavanje negativnih pojava, a posljednji se odnosi na punjač za mobitel.

Sufiks *-onajt*: *vopsonajt* ‘pivo’, *probsonajt* ‘proba’, *pljuxonajt* ‘pljuga’. Sufiks izvedenicama daje hipokoristično značenje.

Sufiks *-or*: *dementor* ‘dementna osoba’, pri čemu se ne misli na osobu koja boluje od demencije, već se upućuje na osobu koja je zbunjena i ošamućena od utjecaja opojnih sredstava.

Sufiks *-ulja*: *gigulja* ‘koncert, engl. *gig*’. Donosi augmentativno i pohvalno značenje, označava superlativizirani koncert: *Sutra bu bila jebačka gigulja!*

Sufiks *-uša*: *tipuša, likuša, gikuša, frikuša*. Donosi negativno, pogrdno značenje; izruguju se pripadnice ženskoga roda, i to dodavanjem sufiksa na imenicu koja označava pripadnika muškog roda.

Sufiksom *-ka* izvode se glagoli: *druškati se* ‘družiti se’, *učkati* ‘učiti’. Sufiks žargonskim izvedenicama daje hipokoristično značenje.

Sufiksom *-sa* također je izveden glagol: *droksati se* ‘drogirati se’; polazno *g* obezvučilo se ispred *s*. Sufiks kao i u prethodnim primjerima žargonskoj izvedenici daje hipokoristično značenje.

Zabilježeno je i nekoliko pojedinačnih i nešto rjeđih primjera: sufiks *-elo* u riječi *raštimelo* ‘raštimani instrument’, sufiks *-ačo* prema talijanskom *-accio* u riječi *kebačo* ‘kebab’ (sinonimi su mu *kebača, kebos*), sufiks *-aso* u riječi *paljaso* ‘upaljač’ (osnovi je prije sufigiranja

ispao prefiks *u-*), sufiks *-ski* u riječi *šulski* gdje je od negativno konotirane riječi *šupak* tvorena izvedenica s hipokorističnim značenjem.

Cirkumfiksacija. Prema Markoviću (2016a: 58) cirkumfiks je „složen i diskontinuiran afiks kojega dijelovi dolaze s lijeve i desne strane baze te ne mogu doći jedan bez drugoga“. Ta jezična igra u slengu objedinjuje metatezu i pričvršćanje morfa *jo-* na početak riječi te *-nj* na kraj riječi (*ibid.*: 191): *jolačićkonj* ‘kolačić’, *zorackunj* ‘kurac’, *jovicapinj* ‘pivica’ (hipokoristik riječi *pivo*, tj. *piva*), *jorcagfanj* ‘fajerzig’ (fonetizirana riječ iz njemačkoga jezika: *Feuerzeug*, tj. *upaljač*), *jopičćenj* ‘čep’. U posljednjemu je primjeru vidljivo kako se polazna riječ *čep* morala deminutivizirati, kako bi postala podložna cirkumfiksaciji.

3.5.2 Nekonkatenativni rječogradni postupci

Nekonkatenativni rječogradni postupci oni su postupci koji se ne temelje na ulančavanju morfova (Marković 2012: 55). Osim tipskih nekonkatenativnih postupaka, *metateze*, *stapanja* i *reduplikacije* (*ibid.*), u ovo poglavlje uvršteni su i svi postupci koji nastaju skraćivanjem polaznih riječi, odnosno kojima riječi, sintagme, leksemi, čak i frazemi iz standardnoga jezika u procesu *žargonizacije* postaju kraći. Razlog skraćivanja u žargonu svakako je težnja ekonomičnosti, kao i bržoj razmjeni poruka, a može se spekulirati i o lijenosti govornika i njihovoj potrebi da stvore odmak od standardnih jezičnih jedinica. Razlikovat ćemo pet načina skraćivanja: univerbizaciju, *truncation*, *clipping*, ispadanje fonema i haplogogiju.

Metateza je najzastupljeniji rječogradni postupak u našem korpusu, što ukazuje na to da bi ona mogla biti najplodniji tvorbeni način u zagrebačkome žargonu. Metateza je rječogradni postupak u kojemu se premeću dijelovi riječi, odnosno to je promjena redoslijeda odsječaka, tj. fonova, slogova i morfova u riječi (Marković 2012: 91). Za metatezu je zanimljiva činjenica kako se, iako je nova riječ u potpunosti drugačijega oblika, značenje tako tvorene riječi uopće ne mijenja u odnosu na polaznu riječ, što potvrđuje Marković (*ibid.*) ističući kako se „odsječci premeću, ali se ne mijenja značenje riječi“. Riječi koje nastaju metatezom poprimaju nova prozodijska obilježja, tim više što su dijelom žargona, čiji naglasni sustav gotovo u pravilu odskače od naglasne norme standardnoga jezika. Iako Marković (*ibid.*) tvrdi da se metatezom ne mijenja gramatička riječ, neki primjeri iz našega korpusa pokazuju promjenu imeničke vrste. Npr. imenica *stari* ‘otac’ pripada *a*-vrsti, a metatezom nastaje imenica *rista* koja ulazi u *e*-vrstu, ali ostaje muškoga roda (kao imenica *tata*; dakle pripada skupini hibridnih imenica). Prikupljeni

korpus pokazuje kako je metatezi podložno 5 od 10 vrsta riječi u hrvatskome jeziku. Najzastupljenije su imenice, opće i vlastite, nakon njih dolaze glagoli, zatim prilozi, pridjevi, a u korpusu se našla i pokoja zamjenica. Ostale vrste riječi, osobne zamjenice, čestice, veznici i prijedlozi nisu zabilježene, vjerojatno zato što je većina takvih riječi fizički prekratka da bi uopće mogla biti podvrgnuta takvome rječogradnome postupku. Brojevi bi mogli biti podložni metatezi, ali se za time u žargonu nije pokazala potreba.

U korpusu je zabilježeno nešto primjera nepravilne, tj. „krive“ metateze u kojoj primjeri riječi ne poštuju osnovno pravilo postupka, a to je odvajanje dijelova koji se premeću na slogovnoj granici. Npr. to je očito u riječi *banze*, koja je metatetizirana riječ *bazen*. Da je metateza dosljedno provedena, oblik bi bio *zen-ba*, ali u ovome slučaju *n* je dodano na kraj početnog sloga *ba*, a metatezi je podvrgnut drugi slog, *zen*, koji se pretvorio u *n-ze*. Sličan postupak uočljiv je u primjeru *mljkre*, što je metatetizirani oblik imenice *krmelj*, koji bi se trebao premetnuti do oblika *melj-kr*. Iz primjera je vidljivo da je početno *e* (u premetnutome obliku) pomaknuto na kraj riječi, a ostali su se suglasnici pravilno premetnuli. Uporaba takve nepravilne metateze nije toliko česta, a najvjerojatnije se rabi da bi se dodatno zakomplicirala premetnuta riječ, što je rezultat želje za jezičnom igrom i kreativnošću. U nastavku su riječi iz korpusa razvrstane prema vrstama riječi i prema frekventnosti pojavljivanja:

Imenice: *talme* ‘metal’ (glazbeni žanr), *blek talme*, *ktordo* ‘doktor’, *gvra* ‘vrag’, *gičvra* ‘vragić’ (nije provedena palatalizacija), *čklju* ‘ključ’, *tobla* ‘blato’, *takpe* ‘petak’, *lerdi* ‘diler’, *psterhi* ‘hipster’, *ticpe* ‘petica (umjesto *ticape*; ispalo je *a*)’, *čkode* ‘dečko’, *jerfra* ‘frajer’ (od toga i hipokoristik *jerfrica*), *mado* ‘doma’ (od toga i izvedenica *Madunić* – *idem Madunića*; onimizacija), *takpe* ‘petak’, *gaplju* ‘pljuga’, *nderble* ‘blender’ (izgovoreno je s početnim poluglasom: *kupi si nderble*), *banjbu* ‘bubanj’, *bnjarbu* ‘bubnjar’, *meršti* ‘štimer’.

I jednosložne riječi podložne su metatezi. U takvim se slučajevima slog rastavlja ispred vokala, a riječi se doda novi (često isti) vokal: *anva* ‘van’, *udlu* ‘lud’, *edbe* ‘bed’. Zanimljiv je primjer *pađe* ‘džep’, gdje se *dž* omekšalo te se metatetiziranoj riječi radi lakšega izgovora dodao vokal *a*. Zabilježen je i primjer gdje jednosložnoj riječi nije dodan vokal, već se riječ izgovara s poluglasom na početku: *kbi* ‘bik’.

Vlastite imenice: *Zumko* ‘Konzum’ (ispalo je *n*), *Šokre Galkaben* ‘Krešo Belganka’, *Binsr* ‘Srbin’, *Rizdo* ‘Doris’ (u izgovoru, kao i u pismu, ostvaruje se jednačenje po zvučnosti: *Ideš van*

il' si s Rizdo?), *Saksi* (nepravilna metateza od 'Sisak'), *Borti* 'Tibor', *Džoa* 'Adžo', *Rek-Bu* ('burek'; jezična igra i analogija prema *Red-Bull*), *Tspli* 'Split', *Škodu Dugoškou* 'Duško Dugouško', *Namodi Grebza* 'Dinamo Zagreb'.

Glagoli: *žemo* 'može', *citba* 'baciti' (metatetizirani oblik nastao je od krnjega infinitiva; glagol ima i prezent: *cimba*), *zalipta* 'zapaliti' (s prezentom *zalimpa/zalimpam*, ali i *zalipati* te *zalimpatiti*), prezentski oblik *dazgle* 'izgleda' (početno *i* izgubilo se aferezom), imperativi *živaju* 'uživaj', *dorajfu* 'dofuraj', *daj podajgle* 'daj pogledaj'.

Prilozi: *ćevru* 'vruće' (od toga i *Ćevrutanović* kao rezultat onimizacije provedene analogijom prema prezimenima sa sufiksom *-ić*), *tranu* 'unutra' (početno *u* izgubilo se aferezom; od toga i izvedenica *transki*), *anva* 'van' (dodan je vokal *a* radi lakšeg izgovora), *trasu* 'sutra', *prektrasu* 'preksutra'.

Pridjevi: *tožu* 'žuto' s dvama značenjima: 'boja' i ulični izraz za 'heroin' (*pazi da ne prođeš kroz tožu – ma tožu samo pod kožu!*), *udlu* 'lud' (dodan je vokal *u* radi lakšeg izgovora).

Zamjenica: *štani* 'ništa' (od čega i *štanga* – zamjena značenja riječi *štanga* u 'ništa'; pojavio se i izraz *puter štangica* s istim značenjem).

U korpusu je zabilježeno ponešto metatetiziranih sintagmi i izraza koji su se toliko ustalili u govoru pojedinaca da zvuče frazeologizirano: *piva u pađe i btk* 'piva u džep i boli te kurac', *ma to je zubli* 'ma to je blizu', *ciba se na đale/zipa đale* 'baci se na leđa/pazi leđa', *pika za čio* 'kapi za oči', *kaj mai?* 'kaj ima?', *ma stalno idem ledo/rego* 'ma stalno idem gore/dolje', *mane štani* 'nema ništa', *idem na artkva* 'idem na kvart' (dodan je vokal *a* radi lakšega izgovora), *žišku ndefre*, *žišku kuspi* 'kužiš frende, kužiš spiku', *nije mi brodo* 'nije mi dobro' (od toga i *nije mi čamco*), *tansre žičbo* 'sretan Božić', *kaj ješbri* 'kaj briješ', *di si, gendole* 'gdje si, legendo', *sad sam šlado mado* 'sad sam došla doma', *mašne dabe, za kendvi se djamovi* 'nemaš beda, za vikend se vidimo', *Gavskidu šarklo* 'dugavski klošar' (napisano velikim početnim slovom jer metatetizirani pridjev ne završava na *-ski*), *vugla za gitaru* 'glava za gitaru (dio gitarskoga pojačala)'.

Osim gramatičkih vrsta riječi i sintagmi jedna skupina metateziranih izraza posebno privlači pažnju. To su uvredljive riječi i vulgarizmi. Takvi se izrazi u žargonu premeću baš zato da bi se umanjila njihova uvredljivost. Naime metatetizirane riječi, iako imaju isto značenje kao

riječi koje nisu podvrgnute promjeni, nemaju istu jačinu uvredljivosti. Marković (2012: 91) navodi kako „metateza mijenja stilističku vrijednost riječi“ jer služi za eufemizaciju ili izbjegavanje vulgarnih riječi, što je očito i u sljedećim primjerima: *zbale* ‘lezba’, *kaljšmr* ‘šrmkalj’, *zicagu* ‘guzica’, *pakšu* ‘šupak’, *vnogo* ‘govno’, *ćesme* ‘smeće’, *bilde* ‘debil’ (pojavio se i reduplicirani oblik *debilde*), *paglu* ‘glupa’, *njesra* ‘sranje’, *rvaku* ‘kurva’, *zdapi* ‘pizda’, *čkapi* ‘pička’, *šatpi* ‘pišati’, *pošatpi se* ‘popišati se’, *ljadro* ‘drolja’ (*ljardo mi tu rese*), *bansje* ‘sjeban’, *banasje* ‘sjebana’, *panglu* ‘glupan’, *ne rise/ne njajke* ‘ne seri/ne kenjaj’, *derpe* ‘peder’ (množina: *derpeji*), *libo me tuki* ‘boli me kita’ (upotrijebljen je pogrešan padež, metatetizirano je kao da je riječ o Ajd. *kitu*, a ne Njd. *kita*), *dije gumen* ‘jedi mengu’, *dije racku* ‘jedi kurac’, *mišsra se ko vakur u kvicr* ‘sramiš se ko kurva u crkvi’, *ma šišpu mi racku* ‘ma pušiš mi kurac’, *jelda da zgloda ko cupi i pakšu?* ‘jelda da izgleda kao pica i šupak?’ (upotrijebljen je pogrešan padež u riječi *cupi*, Ajd. *picu* umjesto Njd. *pica*), *mojne me batje* ‘nemoj me jebat’, *žili mi ruka* ‘liži mi karu’, *žili mi čkupi* ‘liži mi pičku’, *mojne srat* ‘nemoj srat’, *rnemtu ti tuki u bao kao* ‘turnem ti kitu u oba oka’, *čimprte s kobasom* ‘prčim te s kobasom’.

U korpusu je zabilježen i jedan vic čiji smisao leži upravo u metatezi: „Dođe lik do kioska i pita imaš papira i frajer na *benziskoj* mu odgovori: ‚Imam samo Paloma‘. ‚Pa loma te i žimtra“.

Stapanje je „tvorba riječi kombiniranjem i fuzioniranjem neznačenjskih, nemorfemskih dijelova dviju postojećih punoznačnica“ (Marković 2011: 224). U predgovoru *Hrvatskog rječnika stopljenica* autor navodi kako srastaju okrnjene osnove dvije ili više riječi te kako se „značenja ishodišnih riječi pri stapanju objedinjuju u nov, skupni pojam, a to pojmotvorje često je utvrđeno kreativnošću i svjesnim ludizmom govornika graditelja koji se stapanjem prezentira kao osviješten i djelatan jezični kreator“ (Marković 2016b). Autor navodi kako su novonastale riječi obično iste vrste i nesličnih značenja (*ibid.*), što vrijedi i za većinu riječi iz našega korpusa, osim za dva primjera gdje su se pridjev i imenica stopili u imenicu i za jedan primjer gdje se fonetski prilagođeni glagol iz engleskoga jezika stopio s imenicom stvorivši novu (vlastitu) imenicu. Autor nadalje ističe kako se „obično spajaju početak jedne i kraj druge riječi“ (*ibid.*), pri čemu se fonetski jednaki dijelovi ishodišnih riječi često pretapaju. Ana Mikić Čolić (2018: 238) malo detaljnije analizira koji se dijelovi riječi krata i stapaju pa stopljenice grupira u tri skupine: one nastale od prvog dijela prve i drugog dijela druge riječi poput *bankomat* u standardu; stopljenice

nastale uključivanjem jedne ili obiju riječi u cijelosti u novu riječ, pri čemu može doći do glasovnog preklapanja i stopljenice u kojima je dio jedne riječi umetnut u drugu riječ koja ostaje netaknuta. Prvih sedam primjera iz našega korpusa pripada prvoj skupini stopljenica, druga tri primjera pripadaju drugoj, a posljednja tri primjera trećoj skupini stopljenica.

Škodilak im. < Škoda × Cadillac >

pankomat im. < pank × bankomat >

kapibus im. < Cappy × bambus >

Spidrija im. < spid × Idrija >

smradište im. < smrad × skladište >

skandikor im. < skandinavski × hardkor >

dnorfologija im. < dno × morfologija >

inspidacija im. < spid × inspiracija >

šuljišnjikov im. < šule (od šupak) × kalašnjikov >

Distrojzija im. < distroj × distorzija > 'naziv udruge mladih pripadnika *punk* scene u Puli'

alkoholokaust im. < alkohol × holokaust >

Hipstergram im. < hipster × Instagram >

razmažensko im. < razmažen × žensko >

Reduplikacija je „ponavljanje baze ili njezina dijela u obliku riječi“ (Marković 2012: 83). U korpusu su pronađena tri primjera reduplikacije: *seljo-beljo* 'priprost čovjek', *pidapida* 'spid, Gjd.': *oćeš pidapida?* i *laganini* 'lagano'.

Univerbizacija je „skraćivanje naziva s dvije riječi u jednu izvedenicu“ (Pintarić 2010: 100). O univerbizaciji ćemo u vezi s našim korpusom govoriti kad god se izrazi koji su u standardu višečlani skrate na jednu riječ u žargonu. Prema Mikić Čolić (2018: 240) taj postupak u tvorbi podrazumijeva i skraćivanje i sufixaciju. Novi primjeri stilski su obilježeni, neki podsjećaju na hipokoristike, drugi na uvećanice, ali upotrebom u kontekstu postaje jasno da oni to nisu: *albas*

'album glazbene grupe', *akustara* 'akustična gitara', *profilnjača* 'profilna fotografija na Facebooku', *fejs, fejsač* 'profil na Facebooku', *instač* 'profil na Instagramu'.

Truncation je (Marković, 2012: 87) kraćenje riječi iza kojega slijedi sufiksacija. Prema tome ono bi se moglo uvrstiti i u konkatenativne postupke, ali u našem radu *truncation* smo uvrstili u nekonkatenativne postupke jer je žargonska izvedenica obično kraća od polazne riječi, sintagme ili izraza: *avkas* 'avion', *šule* 'šupak', *ročkas/đenkas* 'rođendan', *dućkas* 'trgovina, dućan', *Jankas* 'bolnica u Jankomiru', *Jarkas* 'jarunsko jezero', *retav* 'retardiran, ali u prenesenom značenju riječi', *paljs* 'upaljač', *baksići* 'bakterije', *ugsić* 'studentski ugovor', *bipsić* 'biseksualac', *tetkati se* 'tetovirati se', *zbeksati se* 'rastužiti, zbedirati se' i *zizić* 'sigurno, tj. zihér'. Neki žargonizmi oblikom i sufiksom podsjećaju na hipokoristik ili umanjenicu. Tvorba afektivnog leksika, pogotovo hipokoristika i umanjenica, čest je postupak u žargonu. Katkada se hipokoristici i umanjenice izvode od riječi koje označavaju referente prema kojima se obično ne „izražava osobit odnos bliskosti ili simpatičnosti“ (Anić 1998b: s. v. *odmilica*). Iako neki žargonizmi oblikom i sufiksom podsjećaju na hipokoristik, oni zapravo ne sadrže afektivan potencijal, što nam otkriva kontekst u kojemu se pojavljuju. Drugim riječima, tek će nam kontekst razjasniti radi li se kod nekih žargonizama o kraćenju iza kojeg slijedi sufiksacija karakterističnim sufiksima (-ić, -bs, -ps, -as), odnosno o *truncationu* ili je riječ o tvorbi hipokoristika. Uvidom u kontekst u kojemu se pojavljuju, sljedeći bi se primjeri mogli izdvojiti kao hipokoristici: *skić* 'skunk, sorta marihuane', *albač* 'album'. *đox, đoks* 'džoint', *vops* 'pivo' i *probs* 'proba benda'.

Clipping je (Marković 2012: 87) izrezivanje dijelova postojeće riječi, pri čemu se ne mijenja značenje riječi, ali se mijenja njezina stilistička vrijednost, u ovome slučaju riječ postaje žargonizam. *Clipping* objedinjuje aferezu, izrezivanje početnih dijelova riječi i apokopu, izrezivanje dočetnih dijelova riječi. Afereza je čest postupak u žargonu. Nove su riječi oblikom kraće i ekonomičnije, a neke od njih su dodatno markirane drugim tvorbenim i fonološkim postupcima: *rac* 'kurac' (u ovom se slučaju može govoriti i o eufemizaciji), *kica* 'bakica', *zla* 'rizla' (žargonizam se ponekad dodatno kodira izrazom *zločesta*), *ket* 'paket, najčešće paket marihuane', *nutra* 'unutra' (prema tome i metatetizirano *tranu*). Zabilježen je i primjer *čkas* 'rođendan, ročkas' gdje bi fonem *đ* iz imenice *rođendan* trebao u svojoj hipokorističnoj izvedenici korelirati sa svojim bezvučnim parnjakom *ć*, ali se ustalila inačica sa *č*, *ročkas*, koje se

zatim pokratilo u *čkas*. Slična pojava uočena je i u obliku *čica* 'vrećica' gdje se početno *ć* zamijenilo sa *č*. Apokopa je nešto rjeđa u žargonu, u našem korpusu zabilježena su svega četiri primjera: *kas* 'kasino', *poz* 'pozdrav', *ozb* 'ozbiljno' i *das*, koji je oblikom posebno zanimljiv jer je nastao tako da se metatetiziranom obliku riječi *speed* – *dspi* izrezao dočetni dio *-pi* te se između suglasnika *d* i *s* umetnuo vokal *a* radi lakšega izgovora.

Ispadanje fonema. U nekim žargonizmima iz našeg korpusa ispadaju pojedinačni fonemi, što ne utječe na razumljivost riječi. O takvim jezičnim promjenama u zagrebačkom žargonu pisao je Mate Kapović (2006) koji zaključuje kako u spontanu i brzu govoru najčešće ispadaju zvučni suglasnici i to između vokala. U prvim dvama primjerima iz našega korpusa reducirali su se dočetni vokali: *d* 'da', *n* 'ne', dok je u sljedećim primjerima u intervokalnoj poziciji ispao zvučni konsonant: *jeote* 'jebote', *kuiš* 'kužiš', *tream* 'trebam', *ama doro* 'a, ma dobro' i *kae* 'kaže'. Često se događa da sonant *m* ispada između vokala u nekim glagolskim oblicima, npr. u prezentu glagola *nemati* (*neam*, *nea beda*, *neaš beda*). U primjerima *gleam*, *gleaj*, *iem* ispao je konsonant *d*. Zanimljiv je i primjer *namrkan* 'našmrkan' gdje je konsonant *š* ispao u poziciji između vokala *a* i sonanta *m*. Neki od navedenih primjera s vremenom su prešli i u pisani oblik, i to u *online* komunikaciji, kao u primjeru na *Slici 1*:



Haploglogija ili pojednostavljivanje je (Marković 2012: 89) ispadanje slogova u sredini riječi, obično istih ili sličnih, ali može ispasti i segment koji ne odgovara slogu. U primjeru iz našega korpusa ispao je dio sloga koji se ne ponavlja: *stodeva* 'Zet-ova autobusna linija 109, stodevetka'.

3.6. Rječogradni postupci na semantičkoj razini

Mnogi se postupci u šatrovačkome žargonu ostvaruju na značenjskoj razini. Postojećoj se riječi može proširiti semantičko polje, pridodati joj se jedno ili više novih značenja, pri čemu *kanonsko* značenje više ne vrijedi, barem u žargonu, može joj se zamijeniti standardni izraz, može biti podvrgnuta nekoj vrsti semantičke promjene itd. Postupci su prisutni koliko u standardu, toliko i u žargonu: „Malo podrobnija analiza žargonskog leksika uočava dvije posve divergentne pojave:

bogatu sinonimiju – mnoštvo izraza za jedan pojam i semantičku polivalenciju, tj. mnogoznačnosti pojedinih izraza.“ (Kuzmanović 1970: 132). Žargon se od standarda najviše razlikuje na leksičko-semantičkoj razini jer na gramatičkoj i rječotvornoj prati ustaljene obrasce te u tome području nema toliko prostora za novitete i improviziranja.

3.6.1. Polisemija i semantičke promjene

Polisemija označava pojavu da neka riječ ima više od jednoga značenja ili proces proširivanja značenja riječi. Polisemija je česta pojava u svim (standardnim) jezicima svijeta, pa tako i u njegovim supstandardnim idiomima, tj. žargonima. U šatrovačkome žargonu to se ostvaruje na način da riječ ima određeno značenje u standardu, dok u žargonu dobije u potpunosti novo značenje koje razumiju samo korisnici toga žargonskoga kruga. Riječ pritom oblikom ostaje nepromijenjena. Pojmovima i pojavama dodjeljuju se nova značenja prema mehanizmima ostvarivanja polisemije. Rajna Dragičević (2010: 129) u svojoj knjizi navodi četiri mehanizma ostvarivanja polisemije: metaforu, metonimiju, sinegdohu i platisemiju. U predavanjima Tatjane Pišković iz kolegija *Hrvatska leksikologija* pojmovi se dodatno razrađuju, pa je tako leksička metafora prijenos naziva po sličnosti, metonimija po bliskosti, dok je sinegdoha „prijenos imena s jednog pojma na drugi na temelju logičke veze dio – cjelina“ (Pišković 2017). U našem su korpusu pronađeni primjeri za sva tri mehanizma ostvarivanja polisemije.

Leksička metafora najčešći je mehanizam ostvarivanja polisemije u žargonu i to ona vrsta metafore gdje se sličnost ostvaruje prema obliku i izgledu (prema Pišković 2017): *hed* ‘cvijet marihuane’ (izraz je izravno preuzet iz engleskoga jezika gdje postoji izraz *head* u sličnoj uporabi), hipokoristične izvedenice *pilja* i *silja* od imenica *piljevina* i *sića* su ‘mrvice od cvijeta marihuane’, *frula*, *raketa*, *podmornica*, *breza*, *baklja*, *toljaga*, *top*, *mrkva* ‘smotuljak s marihuanom i duhanom’, *slika/slička* ‘LSD’, *bombon*, *bonkas* ‘droga *ecstasy*’, *snijeg* ‘amfetamin/kokain’, *med* ‘marihuana’, *čokolada* ili *sranje* (od engl. *shit*, što je ulični izraz za tu drogu) ‘hašiš’ te *tenkić* ‘debeljuškasta djevojka’. Zanimljiv je i primjer *nacrtat lajnu* ‘odvojiti mjeru droge u oblik linije’ jer su obje riječi u sintagmi podvrgnute leksičkoj metafori. Žargonizam *lajna* ‘mjera droge’ ima sinonime *cрта*, *štriga*, *šlapa* i *krmača*. Posljednja dva primjera označavaju neuredno pripremljenu mjeru droge.

Zabilježen je i primjer leksičke metafore koja je utemeljena na transformacijama tipa KONKRETNO – APSTRAKTNO (prema Pišković 2017): izraz *dementan*, pri čemu se ne misli se na osobu koja boluje od demencije, već na osobu koja je zbunjena i ošamućena zbog utjecaja opojnih sredstava, npr. *Kako su svi tu večer bili dementni*. Od iste osnove tvorena je i imenica *dementori* ‘ljudi koji govore besmislice zbog utjecaja opojnih sredstava’. U primjeru *brzo* ‘amfetamin’ i *fino* ‘kokain’ transformacije se ostvaruju po načelu kolektivne ekspresije, tj. *brzo* je djelovanje amfetamina, dok je kokain u društvu smatran drogom viših klasa i zato ga se naziva *finim*.

Pronađena su dva primjera **leksičke metonimije** ili „prijenosa imena s jednoga predmeta na drugi po načelu bliskosti“ (Pišković 2017): *Hofmann* ‘LSD’ jer je Hofmann prezime tvorca navedene droge. Prijenos imena ostvaruje se metonimijskom formulom PROIZVOĐAČ ZA PROIZVOD. Drugi primjer leksičke metonimije je *dim* ‘marihuana’, a prijenos imena ostvaruje se formulom PRODUKT PUŠENJA ZA TVAR KOJA SE PUŠI.

Leksička sinegdoha: *badel* ‘alkohol, biti pod utjecajem alkohola’: *baš sam badel*. U ovome se slučaju brend alkoholnih pića *Badel* odnosi na sva alkoholna pića te na njihov utjecaj na pojedinca. Od toga su izvedeni *badelizatori* ‘oni koji vole piti’ te *badelizirati se* ‘opijati se’.

Alan Cruse (2006: 158) ističe kako se značenja riječi s vremenom mijenjaju te izvodi osnovne principe mijenjanja značenja. U svijetu se često pojavljuju nove stvari i pojmovi za koje ne postoji izraz pa tako nije rijetkost da se nekome leksemu prida novo značenje pri čemu se osnovno značenje može i ne mora (s vremenom) izgubiti. Prvome se nizu leksema u odnosu na standard dodalo jedno ili više značenja: *bubati* ‘učiti napamet, imati spolni odnos’, *cimnuti* ‘nazvati, zasmetati’ (*Aj cimnem te poslije. Nemoj me više cimati*), *ženiti se* ‘predugo zadržavati joint’ (*Kaj se ženiš, šalji tu pljugu*), *spaliti* ‘prevariti’ (*Frajer me spalio*), *kljucati* ‘napušen ili pijan ne raditi ništa’, *mazati* ‘raditi, imati spolni odnos’ (*Mažem druge smjene. Jučer su se mazali*), *spaljen*, *skuren* ‘zbunjen, ošamućen, smiješan’, *drobiti se* ‘drogirati se’, *čekirati* ‘provjeriti’ (prema engleskome *to check*), *na ler* ‘na dug’ (obično se odnosi na kupovanje marihuane ili droge, a izraz ima i metatetizirani sinonim: *na đemdo* ‘na *dodem*’), *preminut*, *preparirat se*, *upizdit se*, *spičkat se*, *sašit se* ‘previše se napiti’ (*E buraz, preminuo sam/prepariro sam se/upizdio sam se/spičko sam se/sašio sam se*), *pržiona* ‘dobra svirka’, ali i ‘čovjek ošamućen od opojnih sredstava’ (sinonim potonjem primjeru je *pečenjara*), *rokati*

‘svirati/divljati/drogirati se/piti’ (kad se izrazu pridoda povratna zamjenica *se*, dobiva značenje ‘imati spolni odnos’) i *gro* ‘mnogo’ gdje je značenje ostalo slično kao i u Anićeve rječniku, ali se dodatno apstrahiralo (Anić 1998b: s. v. *gro*).

Nekim se primjerima iz korpusa osnovno značenje riječi promijenilo u pravcu pogoršanja ili poboljšanja. Kad se to dogodi, riječ je o *pejoraciji* i *amelioraciji* (Cruse 2006: 158). Leksem kojemu je u žargonu značenje postalo pejorativno je *jazavac* ‘šmokljan’, od čega se tvore načinski prilog i opisni pridjev *jazavo* te sufigirani izraz *jazavela*. Leksemi kojima se standardno značenje promijenilo u pravcu poboljšanja su: pridjev i prilog *brutalno* ‘odlično’, *ispucati se* ‘postići opuštenost pomoću intenzivne fizičke aktivnosti’ (*Bubanj dobro dođe da se ispucam*), *visiti* ‘družiti se’ (prema engleskom modelu *to hang: hengati*), *vrištati* ili prijelazno *izvrištati se* ‘glasno se smijati’ (*Izvrišto sam se na to. Dok je on pričo, mi smo vrištali*), *šnitati* ‘vrsno svirati instrument, ubrzano i uspješno obavljati neki posao’ (*Frajer šnita bubanj ko manijak*) i *šibnuti* ‘poslati’ (*Kad si blizu šibni poruku*).

Zabilježena su i dva primjera enantiosimije, pojave kad isti leksem u svojoj polisemnoj strukturi ima dva suprotstavljena značenja: *bolestan* ‘odličan, vrhunski’ (*Imaju bolestan novi album!*), ali i ‘jako loš, očajan’ (*Ma daj, kaj mi to pričaš, to je bolesno*) te ‘čudan, neobičan’ (*Ti si bolesna, imaš bolesne fore*). Prvi primjer je i amelioracija, jer je novo žargonsko značenje vrijednosno pozitivno, samim time oprečno primarnome značenju koje je vrijednosno negativno. Drugi je primjer enantiosiemije *baja* ‘čovjek, frajer’, ali i ‘idiot’.

3.6.2. Leksičko posuđivanje

Leksičko posuđivanje vrlo je čest postupak u žargonu. Toliko je čest da se u govoru mladeži gotovo svako jezično posuđivanje smatra upotrebom žargona. Većina primjera žargonizama koji su nastali leksičkim posuđivanjem nalazi se u sljedećemu poglavlju i odnosi se na računalne i internetske termine. U ovome poglavlju bit će izdvojeni posuđeni žargonizmi koji se ne odnose na to semantičko polje. Ti se žargonizmi pojavljuju u govoru podjednako često kao i u prepisci na društvenim mrežama. Korpus pokazuje da se uglavnom posuđuje iz engleskoga jezika, što je različito od zagrebačkoga žargona prije nekih 50-ak godina, kad su se riječi uglavnom posuđivale iz njemačkoga jezika. Od vrsta riječi najzastupljenije su imenice, odmah potom glagoli, zatim priloz i pridjevi pa čak i brojevi u nekim izrazima poput *baci fajv* ili *haj fajv*.

Imenice: *friđ* 'frižider', *dikhed* 'kurcoglavi' (*di ste, dikhedi* – asteizirani pozdrav, uvredljivom riječju izražava se familijarnost), *hudica* 'majica s dugim rukavima i kapuljačom', *mančizi* 'iznenadna snažna želja za hranom; engl. *munchies*' (imenica nema jedninu, nego je *pluralia tantum*), *skam*, *skamić* 'ološ', *đajni* 'ginekolog' te *tuti fruti* 'smotana cigareta s marihuanom i hašišem'.

Prilozi: *krinđ* 'susramlje; engl. *cringe*' (imenica je izvedena sufiksacijom i glasi *krinđuština*, što označava uvećani i dugotrajni *krinđ* koji objedinjuje skup *krinđeva*). Budući da je riječ engleskoga podrijetla, trebala bi se pisati sa *dž*: *krinđž*, ali to se sustavno izbjegava. Od ostalih primjera zabilježeno je *tumač* 'previše; engl. *too much*' (*meni je ovo stvarno malo tumač*), *po difoltu* 'po/prema zadanome; engl. *by default*' *egzekli* 'točno; engl. *exactly*', *ekšli* 'zapravo; engl. *actually*' (*ona ekšli zna sve o tome*) te *treš* 'sramotno loše; engl. *trash*'.

Glagoli. Iako su ovdje navedeni u punome obliku, u govoru su uvijek okrnjeni, ostvaruju se bez dočetnoga *-i*: *đadati* 'osuđivati; engl. *to judge*' (*znaš da će te na ispitu uvijek đadati dok voziš*), *hengati* 'družiti se, visiti (s kime) u prenesenome značenju; engl. *to hang out*', *čilati* 'odmarati, ne raditi ništa; engl. *to chill*', pojavio se i prefigurirani oblik *iščilavati*, *overiti* 'predozirati se; engl. *overdose*'.

3.6.3. Neologizmi

U ovome poglavlju navest će se i analizirati novotvorenice svojstvene individuama i manjim skupinama ispitanika. Većina ih se, što se značenjskoga polja tiče, odnosi na sinonime za riječi koje označavaju nešto ilegalno u izvanjezičnoj stvarnosti. Moglo bi se reći da pripadaju narkomanskome žargonu.

Za početak bi valjalo izdvojiti sve sinonime smotane cigarete s duhanom i marihuanom, popularno zvane *frula*: *fruljager* (njemački sufiks), *fruljonž* (francuski sufiks), *pljux*, *pljuxonajt*, *buksna*, *žiža*, *đavolja biljka*, *helikopterka*, *čiba*, *raketarka*, *baketa*, *pljuca*, *topčina*, *duvka*, *vutra*, *gens*, *nsge*, *sneg*, *fuma*. Pušački rekviziti poput filtera označavaju se pokraćenim izrazom *fić*, dok je pušač marihuane *fumer*. Potrebno je navesti i glagole iz istog semantičkog polja: *zarolati*, *zrolati*, *srolati*, *spiksati*, *zmandrljati* 'smotati cigaretu ili *joint*', svi glagoli imaju i nesvršeni oblik. Onaj koji mota *joint* je u žargonu *piksača*, a onaj koji puši poslije te osobe je *manjača* od čega se izvode izrazi *manjale* i *manja*. Izraz *napušavati se* ima sinonime: *fumati*, *duvati*, *lilati*, *tafljati*, *gariti*, *lipati*, *limpati*, *danfati*, *pušnjati*, a da bi glagol postao svršen, najčešće mu se

dodaju prefiksi *u* ili *na*: *ufumat se*, *ugarit se*, *natafljat se*, *udimit se*. Pažnju privlači i izraz *nasnezat se* 'naudisati se dima marihuane'. I teže droge dobile su svoje neologizme pa se tako za mjeru droge (najčešće *speed*) koriste izrazi: *zine*, *čes*, *ds*, *das*, za izraz 'našmrkati se' koriste se glagoli: *nadasat se*, *namrkat se*, *načesat se* i *nakrstit se*. Konzumirati drogu *ecstasy* (koji ima sinonime *eks*, *jonkas* i *boba*) u žargonu se kaže *ponjopati ekser* ili *nabonkasirati se*, *mrma* je 'opojna droga MDMA' (no može značiti i prilog, kad je nekome hladno: *mrma mi je*), a *zober* je 'narkoman'. Onimizirana sintagma *Zdravko Madić* je 'kokain', a zabilježen je i izraz *Joško Madić* 'još jedan komadić kokaina'.

Zabilježeni su i neki bezazleniji primjeri poput *ziljav* 'loš' ili 'ishlapio' kao u primjeru *ziljava piva*. *Koca* je 'Coca-cola', *Mirogojček* 'Brandy konjak', izrazi *hrsiti* ili *hasati* su sinonimi glagolu 'jesti'. Prilagođena posuđenica *oriđiđi* jest 'original', *mere* ili u izgovoru produženo *maaaaž* 'može', *zizi* je prilog 'sigurno, što dolazi od germanizma *ziher*', *brbanje po kontejnerima* jest 'kopanje po kontejnerima', *bedenko* je 'bed, tj. problem', a javlja se u izrazu *nije bedenko*, *jara* 'godina' je izvedenica prema engleskome modelu riječi *year*, dok su *bani* ili *banke* oznake za desetice kuna (*Imaš za 5 bani? Imaš 5 banki za posudit?*), a *gracka* je uzvik koji se vikne kada se nekome namjerno naglim pokretom baci na pod ono što je držao u rukama. Iz studentskoga žargona zanimljiv je primjer *feferada* 'referada'.

U korpusu se pronašao i pokoji primjer vulgarnih neologizama: *laprda*, *prkno*, *prksno* 'guzica', *pokerebečiti* 'poseksati', *tadare* 'retardiran' s uvredljivom namjerom: *kaj sam ja tadare?*. Zanimljiv je i primjer *šaban* 'kreten', od kojeg se izvode druge vrste riječi, i to glagol *šabanizirati se*, dvovidni glagol *šabančiti (se)*, prefiksalni *izšabanizirati se* i načinski prilog *šabanski*. Riječ *debil* ima žargonizirani sinonim *debos* ili *dembos*, a zanimljivi su i glagoli *zađiberiti* ili *izđiberiti se* koji dolaze od imenice *điber* 'prevarant/šrktac' (*lik mi se zađiberio za 5 bani*).

3.6.4. Eponimizacija

U korpusu su zabilježena i dva primjera eponimizacije sa slijedom idionim¹ > idionim² (Mršić 2000: 9) koja podrazumijeva da vlastito ime jednog referenta u metaforičkom ili metonimijskom transferu postane vlastito ime za neki drugi referent: *Picasso* i *Hrvoje Hitrec* eponimizacijom postaju nazivi za *speed*. Poveznica između prezimena *Hitrec* i droge *speed* je u samoj riječi *Hitrec* koja ima isti fonemski inventar kao i riječ *hitro* što je sinonim riječi *brzo*,

odnosno nazivu droge *speed* prevedenom na hrvatski jezik. Poveznica slikara Picassa i iste supstance je u tome što mladež tvrdi da se *speed crta* da bi se pripremio za konzumiranje. Mnogo je simpatičniji primjer Picasso 'LSD', jer se LSD u žargonu naziva i *slikom*, a Picasso je ipak poznatiji po svojim slikama više nego po crtežima.

3.6.5. Frazemi

Frazemi se javljaju i u žargonu, o čemu pišu Milica Mihaljević i Barbara Kovačević (2006: 4): „Žargonski je frazem nadrastao vlastitu uporabnu skupinu, proširio se razgovornim stilom i danas je poznat širokom krugu korisnika, a žargonski frazemi i dalje ostaju unutar ograničene korisničke skupine te su često okazionalnoga karaktera, a njihovo je značenje vulgarno.“. Žargonski frazemi s vremenom mogu postati dio općeuporabnoga jezika, isto kao i žargonske riječi. Kao primjer bismo mogli navesti frazem *biti u banani* koji je relativno čest, a Anita Skelin Horvat i Vesna Muhvić-Dimanovski (2010: 344) navode ga kao glavnog krivca za porast žargonizama u medijskome svijetu. U našem korpusu zabilježili smo jedan šaljivi *aforizam* koji sadrži taj frazem: *Bolje da si u banani nego da je banana u tebi*. S tim se primjerom potvrđuje Sabljakova (1981: 2001) teza da *banana* u žargonu znači muški spolni organ. Od zabilježenih primjera koji bi se mogli svrstati u frazeme navodimo: *podrapat ga na Marlija* 'popušiti *joint* na način da se dim udahne jednom i zatim se *joint* preda drugoj osobi', *oči ko mudra sova* 'izgled čovjeka pod utjecajem amfetamina', *neš za pod nos* 'bilo koja droga koja se ušmrkava', *pogoditi na aktera* 'iznenada udariti nekoga šakom', *mozak mu se pomiješao s drekom* 'poludio je', *nije greda* 'nije problem', *nula bodova* 'ništa od toga', *vrh vrhova* 'odlično' i *ubit pljugu* 'dovršiti pušenje *jointa*'.

4. NOVI ŽARGON: JEZIK *INSTANT MESSAGINGA*

4.1. O internetskom žargonu

Jezik kojim se sporazumijevamo putem interneta preslikava jezik koji koristimo u komunikaciji uživo. Prvi dokaz za to jest da ga različito upotrebljavamo ovisno o tome s kime komuniciramo. U poslovnome komuniciranju sa suradnicima ili profesorima na fakultetu (npr. pomoću elektroničke pošte) moramo se držati načela kojih se držimo u komunikaciji uživo, moramo komunicirati u okvirima adekvatnog funkcionalnog stila, poštivati gramatičku normu i načela pristojnosti. Ako virtualni jezik ima standard, onda mora imati i svoj supstandardni idiom, žargon. U ovome dijelu rada istražiti će se žargon jezika i komunikacije na internetu. U privatnim prepiskama na internetu, najčešće putem alata za trenutačnu razmjenu poruka koje su poslužile kao velik dio korpusa ovoga rada, zabilježeni su mnogi žargonizmi.

Za početak bi valjalo spomenuti neke od karakteristika jezika koji koristimo na internetu. Prvo što možemo primijetiti jesu mnoge pravopisno-gramatičke pogreške, čak i kod ljudi koji poznaju normu standardnoga jezika. Vlastita imena pišu se malim početnim slovom, kao i početna slova rečenica, griješi se s poretkom suglasnika u riječima, ne poštuju se pravila pisanja *č/ć*, negdje se sve piše sa *c* (za što je zabilježen izraz *ošišana latinica*). Te se pogreške uglavnom javljaju zbog brzog tipkanja. Naime, komunikacija posredovana računalom podosta je nepraktična i nemjerljivo sporija od živog razgovora jer zahtijeva otipkavanje misli i riječi. Komunikacija tipkanjem putem mobilnih uređaja još je sporija jer je na računalu ipak dostupna fizička tipkovnica, praktičnija od virtualne tipkovnice na modernim mobilnim uređajima.

Valjalo bi spomenuti utjecaj komuniciranja na internetu na jezik. Posredstvom *online* komunikacije u hrvatski se jezik svakim danom inkorporira sve više riječi iz stranih jezika, najviše iz engleskoga, jer je najviše riječi iz te sfere znanosti i razonode porijeklom iz engleskoga jezika, što ne čudi s obzirom na ulogu Amerike na tržištu i u oblikovanju popularne kulture. Te su posuđenice svakim danom sve prisutnije i u govoru mladih koji ih inače koriste na internetu. Iz prikupljenoga korpusa može se zaključiti kako se karakteristične riječi i izrazi iz engleskoga u hrvatski preuzimaju u izvornome obliku ili uz veću ili manju prilagodbu. Prema terminološkim načelima koje izvode Antun Halonja i Milica Mihaljević u svojoj knjizi *Od računalnoga žargona do računalnoga nazivlja* (2012: 91–101) domaći naziv uvijek bi trebao imati prednost pred stranim nazivom, pa čak i pred internacionalizmom. Također, *Hrvatski pravopis* (2008: 217)

izvodi pravilo kako se pri uporabi stranih riječi, ako se ne narušava obavijest, preporučuje njihovo grafijsko prilagođavanje. Ako se već ne može izvesti domaći naziv, potrebno ga je barem uskladiti s pravopisnim, fonološkim, morfološkim, sintaktičkim i tvorbenim sustavom hrvatskoga standardnoga jezika (npr. nemoguće je izvesti domaći naziv zaštićenih vlastitih imena kao što je *Google*, ali se uvijek može iskoristiti izraz tražilica ili preglednik, no takav leksikološki odnos bio bi definiranje pojma, što ne bi zadovoljilo potrebe komunikacijske situacije jer postoji više od samo jedne internetske tražilice). Korpus pokazuje kako se ta načela sustavno izbjegavaju. Izbjegava se korištenje domaćih naziva koji su prihvaćeni u standardu, a koriste se engleski nazivi i razne (ne)prilagođene izvedenice (npr. rijetko gdje ćemo vidjeti da je netko napisao *twit*, umjesto *tweet*). Prema nekim autorima na taj se način obogaćuje raznolikost jezika jer upravo tako nastaje računalni žargon: „Napretkom računalne tehnologije i pojavom interneta stvoren je sasvim novi žargon (internetski žargon koji se na engleskome naziva *Netspeak*) kojim se sporazumijevaju računalni korisnici svih razina znanja.“ (Halonja – Mihaljević 2012: 19). Drugi će pak reći da se hrvatski jezik na taj način polako razara jer engleski izrazi sve više zamjenjuju hrvatske koji ili ne postoje ili djeluju pomalo usiljeno, pa ih nitko ne koristi.

4.2. Komunikacija na internetu

Postoji više načina komuniciranja putem interneta. U ovome radu za izvore istraživanja o žargonizmima većinom su poslužile privatne prepiske putem alata za *instant messaging* (IM), poput *Whatsappa* i *Messenegeera* na *Facebooku* i *Instagramu*, u hrvatskome stručnom leksiku nazvanih alatima za trenutačnu razmjenu poruka. Takva se komunikacija od ostalih načina komuniciranja posredovanih internetom (npr. elektroničke pošte, foruma, komentara na društvenim mrežama itd.) razlikuje po tome što se odvija u stvarnome vremenu, najčešće između ljudi koji se poznaju, često i prijatelja, samim time pripadnika istoga žargonskoga kruga, pa najdosljednije oponašaju komunikaciju uživo. Komunikacija putem alata za trenutačnu razmjenu poruka prepuna je indikacija koje upućuju na njezinu usmenu uporabu. Iako je ona po načinu realizacije pisana, njezina prvotna funkcija jest razgovor među dvama sudionicima (ili više njih). Anita Skelin Horvat i Vesna Muhvić-Dimanovski (2010: 355) tvrde kako je „komunikacija putem interneta donijela i potrebu za kreativnijim jezičnim igrama koje su nekad bile asocirane isključivo s usmenom komunikacijom“, a upravo je to ključ povezivanja takve komunikacije sa žargonom, odnosno uvođenja primjera prepiski u posebnu skupinu žargonizama. Autorice

nadalje navode kako je (prema Crystal 2001: 28) jezik u internetskoj uporabi zanimljiv upravo zato što se radi o obliku komunikacije koja sadrži obilježja koja istodobno pripadaju i govoru i pismu. S pismom ga dakle povezuje njegov fizički oblik, a s govorom trenutnost, tj. brzina komuniciranja, te ono što je najzanimljivije za ovaj rad – upotreba žargona. Žargonizmi se na internetu upotrebljavaju iz istih razloga kao i uživo, tj. ako ih netko rabi u govorenoj komunikaciji, ne postoji razlog da ih ne rabi u pisanoj komunikaciji na internetu. U nekim situacijama u takvoj komunikaciji žargonizmi su čak i nužniji nego što bi bili uživo, npr. kod razgovora o nečemu tajnome ili ilegalnome. Govor je trenutatan i nestaje, dok poruke ostaju trajno zapisane te mogu poslužiti kao dokaz ilegalnih radnji.

Komunikacija uživo manifestira se verbalno i neverbalno. U pisanoj prepisci neverbalna komunikacija ne postoji. Poruke na internetu tako bez neverbalne razine često mogu biti krivo shvaćene, što u ekstremnim slučajevima može dovesti do svađe, a ponekad se poruka ni ne prenese u cijelosti. Zato su se u komunikaciji posredovanoj računalom pojavili *emotikoni*, odnosno raznorazne sličice koje prikazuju izraze lica, u hrvatskome jeziku nazvane *smajlići*. Smajlići su zapravo način pokazivanja emocija i govornikova stava u porukama gdje to nije očito iz samoga sadržaja, oni su svojevrsna zamjena za neverbalnu komunikaciju. To potvrđuju i Marina Kovačević i Lada Badurina (2001: 57): „Posebno je pak zanimljiva komunikacija koja se odvija elektroničkom poštom. Iako u strogo formalnome smislu pismena po mnogim se svojim značajkama približava neposrednosti usmenoga razgovora. U prvome redu brzina izmjenjivanja replika, nerijetko popraćena i neformalnošću u odnosima među sudionicima takva komunikacijskog procesa, pogoduje stvaranju privida neposrednog kontakta. Odatle slijede i mnoge već ustaljene i uglavnom raširene konvencije u pisanju elektroničkih poruka, primjerice dosljedna uporaba malih početnih slova i uopće nedostatak mara za jezična i pravopisna pravila omogućuje brzo razmjenjivanje poruka, a intonacijska se svojstva koja u govoru prate određena stanja i raspoloženja zamjenjuju posebnim simbolima, tzv. *smileovima*.“

4.3. Online neologizmi

Najveća količina *online* neologizama nastala je leksičkim posuđivanjem iz engleskoga jezika jer su engleski jezik i nazivlje dominantni u toj sferi tehnologije, a društvene mreže koje su popularne u cijelome svijetu većinom nastaju na američkome tržištu. U našem korpusu zabilježeno je najviše glagola i imenica, a ostalih vrsta riječi gotovo i nema.

Glagoli iz engleskoga jezika: *folovati* 'pratiti na društvenoj mreži', *apdejtati* 'ažurirati' *lajkati*, *lavati* 'označiti da se kome što sviđa na društvenoj mreži', *komati* 'komentirati', *tvitati* 'koristiti *Tweeter*', *hejtati* 'mrziti; emocionalni potencijal je ublažen', *zgulati* 'koristiti *Google*', *stokati*, *stalkati* 'uhoditi koga putem društvene mreže' *dejbrelkati* 'instalirati neautorizirani softver na mobilni uređaj', *vocapati* 'dopisivati se putem *Whatsapp Messengera*', *šipati*, *shipati* 'poslati pošiljku naručenu putem interneta', *skajpati* 'dopisivati se putem *Skype Messengera*', *skrolati* 'mišem ili prstom pomicati sadržaj prikazan na računalu ili mobitelu u željenome smjeru (prema gore ili dolje)' *skroblati* 'bilježiti preslušanu muziku putem aplikacije *Last.fm Scrobber*', *zdilitati* 'obrisati', *zgulati* 'pretraživati internet koristeći tražilicu *Google*', *postati*, *poustati* 'objaviti nešto na društvenoj mreži', *trolati* 'provocirati', *trejdati* 'mijenjati', *pingati* 'označiti na mapi u video-igrici', *čekirati* 'provjeriti', *sajnapati* 'registrirati se na društvenu mrežu; engl. *sign-up*', *ulogirati se*, *loginati se* 'prijaviti se na društvenu mrežu; engl. *log-in*' *kliknuti*, *klikati* 'koristiti kompjutorski miš' *singalongati* 'grupno pjevati pjesmu, ob. u publici na koncertu'. Iz primjera je vidljivo kako se neki glagoli transfonemiziraju, transmorfemiziraju i ortografski prilagođavaju hrvatskom jeziku, dok neki nisu pravopisno prilagođeni. Svi glagoli osim *kliknuti* – *kliknem spadaju* u 5. vrstu (-a-ti > a-m). Zabilježena su i dva primjera glagola koji su posredstvom interneta i društvenih mreža dobili nova značenja i time postali žargon: *skinuti* 'neovlašteno preuzeti sadržaj s interneta' i *tipkati se* 'dopisivati se' (izraz ima i sinonim *dopkati se* koji je nastao rječogradnim postupkom *truncation*).

Zabilježene imenice također su podrijetlom iz engleskoga jezika te označavaju neki pojam iz svijeta društvenih mreža: *fejs*, *fejsač*, *instač*, *vocap*, *vacap*, *jutub*, *skajp*, *vajfaj*, *lajk*, *lajkić*, *klik*, *šaut*, *folov*, *folover*, *mesinđer*, *sin* 'pregled poslana poruke', *vju* 'pregled video-zapisa na *Youtubeu*', *influser* 'osoba koja putem objava na društvenim mrežama utječe na ciljanu skupinu ljudi', *tred* 'mjesto na internetu (ob. na *web*-stranici *Reddit*) koje služi za rasprave o određenoj temi', *drajv* 'virtualni disk za pohranu podataka; *Google Drive*', *pejdž* 'web-stranica, stranica na *Facebooku*', *kom* 'komentar', *pijarovi* 'objave za promidžbu na internetu', *skrinšot* 'slika kompjuterskog zaslona' i glagolska imenica *skrinšotanje* sa sinonimom *printskrinanje*. Zanimljiv je i primjer *jubito* u kojemu su morfovi zamijenili poredak (ali ne kao u metatezi) čime se imenici promijenila stilistička vrijednost. Taj je primjer desetak godina star neologizam jednog hrvatskog političara koji se iz njegova leksičkoga inventara brzo proširio u općeuporabni žargonski leksik. Zabilježeni su i neki glazbeni termini: *butleg* 'materijal objavljen bez

dopuštenja izvođača', od čega nastaje i pridjev *butlegan* te glagol *butlegati*, zatim *merch* 'materijali benda u fizičkome obliku namijenjeni za prodaju', *tour* 'turneja' te *ripati* odnosno 'presnimati audio-kazetu'. Zabilježen je jedan primjer pridjeva u kojem se fingira fonetska neprilagođenost: *superishka*, što je superlativizirani oblik pridjeva *super*.

4.4. Novonastale kratice u IM-u

Osim *online* neologizama, tvorenih manjom ili većom prilagodbom stranih riječi, u komunikaciji putem alata za trenutačnu razmjenu poruka i ostalim vrstama sporazumijevanja na internetu kratice su česta pojava. One se tvore zbog više razloga od kojih je prvi ušteda vremena. Kao što smo već više puta spomenuli, komunikacija putem računala i mobilnih uređaja veoma je spora i nepraktična, pa je logično i očekivano da će se ekonomizirati u svim situacijama u kojima kraćenje riječi neće narušiti razumljivost poruke niti zbuniti recipijenta (npr. *dođem danas na gig* vjv iziskuje manje vremena nego *dođem danas na gig vjerojatno*). Novotvorena kratica najčešće se koristi na mjestima u poruci gdje je njezino značenje lako prepoznatljivo i očekivano jer je potpomognuto kontekstom, a kratica je tvorena logično i transparentno.

Rječogradni postupci u tvorbi kratice na internetu isti su kao i u standardu pa se najčešće radi o izrezivanju ili *clippingu* koje podrazumijeva aferezu (izrezivanje početnih dijelova riječi) ili apokopu (izrezivanje dočetnih dijelova riječi; Marković 2012: 88), a zabilježen je i poneki primjer akronimizacije, odnosno tvorbe složenih kratica od početnih slova riječi. U nekim primjerima kratica iz polaznih riječi ispadaju fonemi, i to najčešće vokali jer se bez njih lako može razaznati značenje riječi, ali nije rijetkost da ispadnu i drugi fonemi. Ana Mikić Čolić (2018: 245) tvrdi kako je nastanak takvih kratica uvjetovan isključivo medijem kojim se prenose, odnosno *online* komunikacijom. No situacija se s vremenom mijenja jer su neke od tih kratica zaživjele i u govoru mladih koji ih inače koriste na internetu. Tako nije rijetkost danas uživo čuti: *nez, poz, ozb?, dns* (s dvama značenjima 'danas' i 'daj ne seri'). Neki ispitanici čiji su primjeri uvršteni u korpus govore i *poyy*, što je zapravo pogreška nastala korištenjem tipkovnice s drugačijim poretkom tipki, „QWERTY“ umjesto „QWERTZ“, koji je uobičajen u Hrvatskoj.

U sljedećim su primjerima iz polaznih riječi ispali svi vokali, za razliku od žargonskog ispadanja fonema u govorenom jeziku gdje u intervokalnim pozicijama najčešće ispadaju sonanti i konsonanti: *dns, zkj, zky, nmvz, kj fkt, jbt, zjbnc, nrm, ndms, jčr, včrs* te *navčr, msm* 'mislim', *k, kk* 'ok', *bgbg* 'ba ga bog', *klk* 'kolokvij'. U primjeru *ae* 'ajde', koji se javlja u govoru

podjednako koliko i u pismu, ispali su svi glasovi osim vokala. Zanimljiv je i primjer *vjv* 'vjerojatno' jer je oblik riječi nepravilno pokraćen, ali se, premda rjeđe, pojavljuje i ispravan oblik *vjj*, a zabilježen je i superlativ *najvjv*. U sljedećim primjerima fonemi ispadaju radi lakšega izgovora, što se iz govora prenijelo u komunikaciju putem interneta: *mda?*, *ak oš*, *a ge?*, *ama doro*, *kuiš*, *tak i trea*. Zabilježena je i jedna pokrata brojem, jer početni slog riječi ima isti fonemski inventar kao broj *pet*: *5ak*.

Sljedeći primjeri kratice nastali su izrezivanjem dočetnih dijelova riječi, tj. apokopom: *nez* te *nezz* koje ima dodano *z*, što vjerojatno označava da je jedan dio riječi izrezan, jednako kao i u primjeru *pozz*. Od ostalih primjera zabilježeni su *tot otk* 'totalno otkačen', *b* 'banke, desetice kuna' (*imam samo 3b*), *ugl* 'uglavnom', *url* 'urlam, glasno se smijem', *zab* 'zaboraviti' (*zab sam*), *plj* 'pljuga', *ref* 'referada' *đ* 'besplatno, *đabe*' (javlja se u sintagmi *za đ*), *ž!* 'živjeli!' i *ozb* 'ozbiljno'. Zabilježen je i jedan primjer kratice koja je nastala izrezivanjem početnoga dijela riječi, tj. aferezom, i to genitivni oblik već pokraćene imenice *faks*. Dočetno *ks* zamijenilo se fonemom *x*, te je pokrata dobila oblik *xa*: *ideš do xa*. Pojavio se i metatetizirani oblik *xfa*: *ideš do xfa*.

U primjerima akronima nastalih u komunikaciji putem interneta najviše je vulgarizama, iz čega možemo zaključiti kako se akronimi koriste kako bi se izrazu umanjila vulgarnost: *dns* 'daj ne seri', *btk* 'boli te kurac', *bmk* 'boli me kurac', *btj* 'bog te jebo', *pk* 'pun kurac'. Zabilježeni su i ne vulgarizirani primjeri *nnč* 'nema na čemu', *inf* 'idemo na *frulu*, *ln* 'laku noć', *dc* 'di si' (fonemi se izgovaraju anglizirano).

Neke kratice zabilježene u korpusu izravno su preuzete iz engleskoga jezika, neke od njih koriste se i u govorenoj komunikaciji: *lol* 'laughing out loud', *ez* 'easy', *brb* 'be right back', *g2g* 'got to go', *tnx*, *thx* 'thanks', *sry* 'sorry', *sec* 'just a second', *btw* 'by the way', *rofl* 'rolling on the floor', *yolo* 'you only live once', *Ig* 'Instagram' i *Fb* 'Facebook'. Zanimljiv je i primjer *k* 'tisuća', od čega je nastala izvedenica *kila* (*video nam ima 3 kile pregleda*).

5. ZAKLJUČAK

Žargonizmi imaju veoma plodnu tvorbu; neki nastaju kombinacijom više derivacijskih postupaka, a u nekima se derivacijski postupci kombiniraju s postupcima na semantičkoj razini. Nove riječi u žargonu tvore se uglavnom istim rječogradnim postupcima koji se javljaju i u standardu, ali žargonska rječogradba u mnogočemu prkosi standardu. Korištenje žargona pretpostavlja svjesno i namjerno odbacivanje normi koje oblikuju standard, što je možda i jedino (nepisano) pravilo žargona kao sustava. Žargon se koristi na sigurnoj udaljenosti od *ozbiljnih* ustanova (poput fakulteta, škole ili poslovne zgrade), u zatvorenome krugu obitelji i prijatelja, pa omogućuje bijeg od usiljenosti interakcija u tim ustanovama i simbolizira jezično oslobođenje.

Žargon je veoma zanimljiva pojava jer ovisi o krugu ljudi koji ga koriste, a rađa se i umire brže nego bilo koji drugi leksički sloj ili idiom. U bespućima jezika osigurava mjesto na kojemu svatko ima jednaku priliku da se izrazi i postane lingvist svojega društva i vremena. U žargonu se stvaraju nove riječi, izrazi i jezične igre koje služe za izražavanje kreativnosti, proširenje komunikacijskih mogućnosti i bijeg od dosade koju stvara svakodnevna uporaba istoga idioma. Osim toga komuniciranje žargonom omogućuje svojim korisnicima izražavanje stava o određenoj pojavi u izvanjezičnoj stvarnosti.

Neki su jezici morfološki bogatiji od drugih, što utječe na nastajanje i širenje žargonizama. Žargonski inventar jednog kruga ljudi uglavnom je nepoznat drugome krugu ljudi, zbog čega je veoma teško razumjeti značenje žargonizama iz drugih jezika. Drugim riječima, mnogo je lakše naučiti pravopisno-gramatičku normu drugoga jezika nego prodrijeti u more žargonizama koje zasigurno krije. Možda bi nam u otkrivanju značenja i postupaka stvaranja žargonizama pomogli posebni priručnici, poput gramatike žargona ili suvremenog rječnika koji se redovito ažurira i u koji se redovito unose nove riječi i izrazi. No to je gotovo nemoguće jer se riječi i različiti gramatički i semantički uzusi u žargonu toliko rapidno šire, nastaju i umiru da ih je nemoguće objediniti u jednom priručniku koji bi se smatrao aktualnim. Osim toga na taj bi se način žargon sofisticirao i približio standardu, pa onda više ne bi bio ono što jest: protustandardni idiom koji namjerno odbacuje pravila.

Žargon živi u mladosti svojih stvaratelja i širitelja. Bez obzira na to što je većina žargonizama neozbiljna i neupotrebljiva izvan okvira svakidašnje privatne komunikacije i što se

ljudi koji često koriste žargonizme obično identificiraju s nekim inferiornim društvenim slojem ili stanjem uma, nemoguće je zanemariti simpatičnost, energičnost i inovativnost te jezične (i društvene) pojave.

SAŽETAK

U radu su se istražila neka obilježja žargona zagrebačke mladeži. Prvi je od dvaju medija istraživanja bila svakodnevna usmena komunikacija, odnosno poseban tip jezične kreativnosti ispitanika za koje je indikativna činjenica njihova generacijska pripadnost. Prikupljenom korpusu riječi, sintagmi, izraza, fraza i sl. najprije se pristupilo iz gramatičke perspektive, gdje su primjeri bili razvrstani prema dvama osnovnim vrstama postupaka na gramatičkoj razini, konkatentivnim i nekonkatentivnim rječogradnim postupcima. Zatim se primjerima, uz osvrt na postupke, pristupilo sa značenjske razine. U drugome dijelu rada istraživanje se s usmenoga medija preusmjerilo na računalno posredovani diskurs i interpersonalnu komunikaciju na društvenim mrežama, odnosno na komunikaciju putem alata za *Instant Messaging*. Osim novih riječi iz engleskoga jezika koje su nastale pojavom društvenih mreža, popisale su se i istražile starije, a i dosad nezabilježene kratice iz hrvatskoga i engleskoga jezika. Cilj rada bio je istražiti postupke u žargonu te pokazati kako se s razvojem tehnologije i društvenih mreža oblikovao novi leksički sloj koji se rapidno i nezaustavljivo integrira u komunikaciju (zagrebačke) mladeži.

Ključne riječi: šatrovački, šatra, žargon, rječotvorje, trenutačna razmjena poruka

Summary

In this thesis some of the characteristics of the Zagreb youth jargon were examined. First of the two research media was daily verbal communication that is a specific type of linguistic creativity of its young creators. The collected corpus of words, expressions, phrases, etc. was first approached from a grammatical perspective, where the examples were sorted according to two basic grammatical word-formation processes: linear and nonlinear. Then the examples, with reference to procedures, were approached from the semantic level. In the second part of the thesis, the research shifted from verbal media to computer-mediated discourse and interpersonal communication on social networks, which is also called communication *via* the Instant Messaging tool. In addition to new words from the English language that appeared with the appearance of social networks, older and unprecedented abbreviations from the Croatian and English languages were listed and explored. The primary focus of the thesis was analyzing the procedures in jargon and demonstrating how, with the development of technology and social networks, a new lexical layer was formed, which rapidly and irresistibly integrated into the everyday communication of (Zagreb) youth.

Keywords: vernacular, jargon, word formation, instant messaging

LITERATURA

1. Anić, Vladimir. 1998b. *Rječnik hrvatskoga jezika. Treće izdanje*. Zagreb: Novi Liber.
2. Badurina, Lada – Marković Ivan – Mićanović Krešimir 2008. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Matica hrvatska.
3. Bugarski, Žarko. 2006. *Žargon*. Beograd: XX vek.
4. Cruse, Alan. 2006. *A glossary of Semantics and Pragmatics*. Edinburgh: Edinburgh University press.
5. Crystal, David. 2001. *Language and the internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Dragičević, Rajna. 2010. Polisemija. U: *Leksikologija srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike, str. 129–145.
7. Frančić, Anđela – Hudeček, Lana – Mihaljević, Milica. 2005. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
8. Halonja, Antun – Mihaljević, Milica. 2012. *Od računalnoga žargona do računalnoga nazivlja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
9. Hamm, Josip. 1939-1940. Dvije-tri o govoru zagrebačkih srednjoškolaca. *Nastavni vjesnik*, knj. 48, br. 4. str. 549–564.
10. Kapović, Mate. 2006. Najnovije jezične promjene u zagrebačkom govoru. *Kolo* 4. Zagreb: 55–69, <http://www.matica.hr/kolo/301/najnovije-jezicne-promjene-u-zagrebackom-govoru-20382/> [pregled 13. 9. 2019.].
11. Kovačević, Barbara. 2001. Hrvatski žargon ili hrvatski žargoni? *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 27/1: 378–383.
12. Kovačević, Marina – Badurina, Lada. 2001. *Raslojavanje jezične stvarnosti*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
13. Koščak, Nikola. 2011. *Kolokvijalni jezik u suvremenoj hrvatskoj prozi*. Doktorski rad. Zagreb
14. Kuzmanović, Mladen. 1970. Kreativnost žargonske tvorbe. *Umjetnost riječi* 1–2: 129–135.
15. Marković, Ivan. 2009. Tri nehrvatske tvorbe: infiksacija, reduplikacija, fuzija. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 35/1: 217–241.
16. Marković, Ivan. 2011. Hrvatske stolpljenice: Növina u slengu, jeziku reklame i novina. U: V. Karabalić, M. Aleksa Varga i L. Pon, Leonard (ur.). *Diskurs i dijalog: Teorije, metode i primjene*. Osijek: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku – Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, str. 223–238.
17. Marković, Ivan. 2012. *Uvod u jezičnu morfologiju*. Zagreb: Disput.

18. Marković, Ivan. 2016a. Hrvatski cirkumfiks jo–...–ń. *Suvremena lingvistika* 42/82: 191–217.
19. Marković, Ivan. 2016b. *Od Oca do Čaće: 150 godina hrvatskih stopljenica*. <https://stilistika.org/od-oca-do-cace> [pregled 13.9.2019.].
20. Mihaljević, Milica – Kovačević, Barbara. 2006. Frazemi kroz funkcionalne stilove. *Jezik* 53/1: 1–15.
21. Mikić Čolić, Ana. 2018. Tvorbeni postupci u žargonu: jezična kreativnost i/ili posuđivanje. U: J. Mlikota (ur.). *Od norme do uporabe 1*. Osijek: Hrvatska sveučilišna naklada, str. 232–252.
22. Mršić, Dubravko. 2000. *Eponimski leksikon*. Zagreb: Matica hrvatska.
23. Pintarić, Neda. 2010. Tvorbeni postupci u poljskom i hrvatskom razgovornom jeziku. *Filologija*. 55: 191–202.
24. Pišković, Tatjana. 2017. *Hrvatska leksikologija*. Skripta za studente. Zagreb: Filozofski fakultet.
25. Pranjić, Krunoslav. 1973. Žargon – razaranje ili bogaćenje jezika. U: *Jezik i književno djelo*. Zagreb: Školska knjiga, str. 33–37.
26. Sabljak, Tomislav. 1981. Predgovor. U: *Rječnik šatrovačkog govora*. Zagreb: Globus, str. 5–20.
27. Sabljak, Tomislav. 2001. *Rječnik hrvatskoga žargona*. Zagreb: V.B.Z.
28. Silić, Josip. 2006. Razgovorni stil. U: *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput, str. 108–118.
29. Skelin Horvat, Anita. 2009. *Hrvatski sleng kao odraz identiteta mladih*. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet.
30. Skelin Horvat, Anita – Muhvić-Dimanovski, Vesna. 2010. Država u banani i mrak sniženja – žargonizmi u razgovornom jeziku. U: *Proizvodnja i percepcija govora*. Zagreb: FF press, str. 371–395.
31. Šoljan, Antun – Slamnig, Ivan. 1955. O šatrovačkom. *Krugovi* 1: 82–86.